

Vándorúton járó egyház

G. Geiger
munkafüzete az
Apostolok
Cselekedetei
második részéhez

Munkafüzetek
a Bibliához
5
Opus
Mystici
Corporis
Bécs

Időrendi áttekintés

Saul megtérése	32 körül
Pál 1. missziós útja (Kisázsia)	45—48 körül
Apostoli zsinat	48
Pál 2. missziós útja (Görögország)	49—51
Pál 3. missziós útja (Efezus)	52—55
Pál jeruzsálemi útja	56
Pált Rómába viszik	58
Pál vértanúhalála (Néró uralkodása idején?)	60 vagy 67 (?)

Történelmileg bizonyított Gallió korintusi tartózkodása, amely meglehetősen pontos-
sággal 51. májusa és 52. áprilisa közé helyezhető. Ebből több-kevesebb valószínű-
séggel visszakövetkeztethetünk Pál életének adataira.

Georg Geiger

Vándorúton járó egyház

Munkafüzet az Apostolok Cselekedetei
második részéhez

Munkafüzetek
a Bibliához
5

ÉÉCS, 1983

Tartalom

Bevezető		3
Az Apostolok Cselekedeteinek 2. része		3
Lukács és Pál		3
Módszerbeli útmutatások		5
Javaslatok a munkához		6
Magyarázat		
ApCsel 9, 1 – 19:	Egyszerre megérték valamit	7
ApCsel 13, 1 – 52:	Üldözöttek, mégsem sikertelenül	14
ApCsel 15, 1 – 32:	„A Szentlélek is, mi is...”	18
ApCsel 17,10 – 13:	Kritikus bibliakör	22
ApCsel 17,16 – 34:	Látogatóban értelmiségieknél	25
ApCsel 18,12 – 17:	Csak álcázott zsidók?	29
ApCsel 19,23 – 20,1:	Ütközés az ezüstműves iparosokkal	32
ApCsel 20,17 – 38:	Mi lesz, ha én már nem leszek?	36
ApCsel 27, 1 – 44:	Hajó a nyílt tengeren	40
ApCsel 28,23 – 31:	Célnál: egy utazás vége és kezdete	43
Összefoglalás és ismétlés kérdés-felelet formájában		46
Irodalom		47

Az eredeti mű címe és kiadója:

Kirche unterwegs. Ein Arbeitsheft zum zweiten Teil der Apostelgeschichte

© 1981 Verlag Österreichisches Katholisches Bibelwerk

Klosterneuburg

Fordította: Dr. Cselényi István

Egyházi jóváhagyással

Fedőlapterv: Persché

© 1983 OPUS MYSTICI CORPORIS Verlag

(in Verbindung mit dem Österreichischen Pastoralinstitut)

A – 1090 WIEN, Boltzmanngasse 14. – Verlags-Nr.: 342

Satz: im Eigenbetrieb des Verlages OMC

Druck: Novographic, 1238 – Wien.

Bevezető

Az Apostolok Cselekedeteinek 2. része

Ez a füzet „Az egyház kezdetei” c. munkafüzet folytatása. Ismertnek tételezzük fel azért mindazt, amit ott általánosságban elmondtunk az Apostolok Cselekedeteiről.

Az első rész jobbára Jeruzsálemben játszódik, és Péter az emberi főszereplője. Itt Lukács érdeklődése most elsősorban Pál működése felé fordul. Az Apostolok Cselekedetei első tíz fejezetének olvasása arra készítet, hogy behatóbban tanulmányozzuk az első keresztény közösségek, köztük sok zsidójellegű közösség létrejöttének körvonalait és jellemzőit. Itt viszont jobban előtérbe kerül a (pogányok közti) misszió, a közösségek fennmaradása, a hit terjedése és megőrzése; a találkozás egyrészt a kritikával, tagadással, félreértéssel és üldözéssel, másrészt a kimagasló elkötelezettséggel.

Már ez a rövid bevezetés is mutatja, hogy helytelenül értelmezné az Apostolok Cselekedeteinek 2. részét az, aki pusztán múltbeli tudósításként olvasná a

- Saul megtéréséről,
- missziós sikereiről és kudarcairól,
- a Kisázsiaiban és Délkelet-Európában alakult új keresztény közösségek nehézségeiről és lehetőségeiről,
- az Isten ígéje győzelmes érvényesüléséről

szóló beszámolót. Lukács ugyanis sokkal többet akart már első műve olvasóinak is adni: „Győződjenek meg annak a tanításnak megbízhatóságáról, amelyre oktatták őket” (Lk 1,4). Mint evangélista, teológus, mint történétíró, lekipásztor egyaránt: azért ír, hogy közösséget építsen föl. Mivel az Apostolok Cselekedetei a páli levelekkel együtt vitathatatlanul az Újszövetség kánonjához tartozik, azért Lukács építő munkája a későbbi időkre is érvényes. Hallgatóinak és olvasóinak ezért szabad úgy tekinteniük magukat, mint akik vándorok Pállal és kísérelével együtt a „vándorúton járó egyházban”, s bensőleg így átélnek az egyes történeteket.

Lukács és Pál

Nagyon régi, 200 körüli hagyomány szerint a 3. evangélium és az Apostolok Cselekedetei szerzője a „kedves Lukács orvos”, akit Kol 4, 12-14 Epafrász és Démász mellett Pál követőjeként említ. Filem 23 a fogvatartott Pál apostol munkatársait így sorolja föl: Lukács, Epafrász, Márk, Arisztarchusz és Démász. Ha azonban behatóbban olvassuk az Apostolok Cselekedeteit és Szent Pál leveleit, néhány ellentmondás is felszínre bukkan, amelyek — úgy tűnik — ezt a hagyományos nézetet megkérdőjelezzik.

Így ApCsel 11,27 szerint Lukács már az apostoli zsinat előtt (15. fejj.) Pálnak két jeruzsálemi útját tételezi föl, míg Pál Gal 2-ben arról számol be, hogy csak *egyszer* tartózkodott a szent városban. Másrészt Pál a pogányok első térítőjének nevezi magát: (éppen Gal 2-ben), míg ApCsel 10–11 szerint Péter az, aki Kornéliusz századost, a pogány római tisztet megkereszteli, és fölveszi az egyházba. Végül jelentős különbség mutatkozik abban, ahogyan Gal 2 és ApCsel 15 elbeszélése szerint — nyilván alapvető nézeteltérések és viták után — fölosztják a missziós területeket, és meghatározzák a missziós tennivalókat. Ezeket az eltéréseket ma már egyszerűen nem tudjuk összhangba hozni.

Alapvető különbség mutatkozik — legalábbis minőség tekintetében — ennek a két igen jelentős újszövetségi szerzőnek a teológiai szemléletében is.

Apostolfogalom

Az apostol lukácsi meghatározása (vö. ApCsel 1,21-22) nem alkalmazható Pálra, mivel nem ismerte Jézust személyesen. Sokkal inkább úgy tűnik: Pál alárendelte magát az „apostoloknak” (vö. ApCsel 9,26-30; 11,30; 12,25; 13,2; csak ApCsel 14,4-5 említi Pált és Barnabást apostolként). Ezzel szemben, Pál gyakran nevezi magát apostolnak (apostolfogalma föltétlenül egészen más, mint Lukácsé). Vö. ezzel főleg Róm, 1 és 2 Kor, Gal bevezető szavait. Nagy jelentőséget tulajdonít annak, hogy Istentől és nem egyik vagy másik embertől vagy akár tisztségviselőtől kapott megbízást (vö. ismét a bevezető szavakat, továbbá 1 Kor 9,1 és Gal 1,17-19).

Jézus halálának értelmezése

Lukács úgy tekinti Jézus halálát, mint *igaz* emberét, akinek halála a keresztények számára példakép. Ő számol be arról, hogy az első keresztény vértanú, István (vö. ApCsel 7) úgy hal meg, mint Mestere: imádkozik azokért, akik meggyilkolják, és lelkét Istennek ajánlja.

Pál úgy fogja fel Jézus halálát, mint helyettünk vállalt, engesztelő szenvedést (vö. különösen Róm 3,25 és 1 Kor 1,18 k). Úgy mondhatnánk, a páli teológia központi kijelentése, hogy Jézus a halálával szerezte meg az üdvösséget. Erről Lukács egyetlen egyszer sem tesz említést, sőt ApCsel 8-ban, miközben Iz 53-ból idéz, kifejezetten kerüli az engesztelő halálra vonatkozó kijelentéseket.

A zsidó törvény

Lukács azzal indokolja a keresztényeknek a zsidó törvénytől való felszabadulását, hogy az túl sok olyan rendelkezést tartalmaz, amely — főleg a pogányok számára — már tarthatatlan. *Külső* tényező, csodálatos isteni beavatkozás készíteti a felelősöket (vö. ApCsel 10 és 11) belátásra. Ezzel szemben Pál *belülről* alapozza meg a törvénytől való szabadulást: végeredményben nem üdvösséghez, hanem bűnhöz vezet (főleg Róm 2,17–3,20). Szerinte a törvény választja szét lelkileg a zsidókat és a keresztényeket, míg Lukács szerint (vö. ApCsel 23,6 és Péter beszéde) Jézus feltámadása és Messiás mivolta a fő oka annak, hogy különböznek.

Végül: Pált az ApCsel (16,16–18; 20,7–12; 28,1–10) nagy csodatevőként és igehirdetőként ábrázolja, Pál viszont (2 Kor 10–12) kifejezetten visszautasítja ezt a beállítást.

Ezeknek a megfigyeléseknek az alapján ma sok kutató arra következtet, hogy Lukács nem lehetett Pál közvetlen követője. Emellett biztos, hogy művét még azelőtt fejezte be, mielőtt a legfontosabb Pál-levelek mind együtt voltak (a 100-as évek körül). Ha pedig egybevetjük Lukácsot Márkkal vagy Mátéval, megállapíthatjuk, hogy a 3. evangélista milyen egyénien, sokszor egyenesen akaratosan fogalmazta újjá a számára ismert történetet. Ha Pállal hasonlítjuk össze, leginkább olyan szobrászhoz hasonlíthatnánk, aki az ünnepelt hőst fiatalabbnak, hatalmasabbnak, erősebbnek, bátrabbnak, imponálóbbnak ábrázolja, mint amilyen az valójában volt. De vajon szabad-e emiatt „valótlanságról” beszélnünk? Nem. Mivel Lukács azt akarja megmutatni, milyen győzelmesen terjed Isten szava szerte a világon, azért az Evangélium legkiemelkedőbb tanúját is ragyogó színekkel olyannak kell bemutatnia, mint aki világhírű és világlátott.

Az a tény, hogy két ennyire eltérő író, mint Lukács és Pál, egyaránt az Újszövetséghez tartozik, korunk számára azt a következtetést engedi meg, hogy a kereszténységben és az egyházon belül vélemények és teológiai iskolák sokfélesége lehet egymás mellett.

Módszerbeli útmutatások:

A Pál apostol hittérítő körútjairól szóló beszámolókkal sokféleképpen lehet foglalkozni. Sokféle út kínálkozik annak elsajátítására, hogy hogyan ismerkedjünk meg a Szentírás szövegeivel, és hogyan értsük meg azokat: egyéni bibliaolvasás, hitoktatás, templomi igehirdetés és elmélkedés. Kiindulhatunk történelmi, életrajzi vagy filozófiai érdeklődéstől vezetve is. Ez a munkafüzet tehát nemcsak „bibliaórán” használható. Sokszor megeshet, hogy a földolgozandó részletek itt megadott sorrendje nem lesz megfelelő. A sorrend ezért inkább csak javaslatként szolgál arra, hogy az olvasó önállóan is tudjon dolgozni a szöveggel, vagyis ne elégedjék meg csupán a szövegeknek másoktól nyújtott értelmezésével.

Az önállóságot azonban plébániai bibliakörben bizonyára nem mindenki tudja magáévá tenni. Hiszen egyrészt sok résztvevő — a többé-kevésbé fárasztó munkanap után — nem egészen lesz erre fizikailag képes (ami nagyonis előfordulhat), másrészt ma legtöbbször szívesebben hagyják, hogy szakemberek magyarázzanak meg szakkérdéseket, és az kielégíti őket. Ez a szemlélet azonban helytelennek bizonyul a Bibliát illetően két okból is. Egyrészt ma e téren is sokféle vélemény van, amelyek gyakran ellentmondanak egymásnak, másrészt a keresztény életben nem lehetnek beavatottak és hozzá nem értők. Ezzel természetesen nem akarjuk elvitatni, hogy nyelvi, történelmi, vallástudományi és teológiai információk megkönnyíthetik a szöveg megértését. Amellett ezzel azt sem akarjuk mondani, hogy mindenkinek tetszése szerint lehet és kell értelmeznie a Szentírást. A bibliaértelmezést az egyház mindig mint az a testület hordozta, amely már a 3. században rögzítette, mi tartozik a Szentíráshoz.

A résztvevőknek tehát indítást kell kapniuk arra, hogy az előadásnak ne néma hallgatói legyenek, hanem ezt követően még néhány kérdést is felvessenek és megválaszoljanak. Utalunk ezért itt a következő lehetőségekre:

- A bibliamagyarázatok *témája* nem elsősorban a megfelelő bibliai részlet, hanem egy-egy, minden résztvevő számára ismert, és időszerű kérdés. A füzetünkben tárgyalt perikópákhoz megadott címek ehhez segítségül szolgálhatnak.

- A vezető, aki az órát előkészíti, esetleg a csoport együttesen határozza meg, milyen *célokat* tűzzenek ki, milyen kérdésekre keressenek választ. A megbeszélés végén azután meg kell vizsgálniuk, vajon sikerült-e a célkitűzések megvalósítása.
- A résztvevőket — minden „megengedett” eszközzel — arra kell biztatni és ösztönözni, hogy a szerzett tudásukat próbálják meg gyakorlatilag fölhasználni. A füzet függelékében található, gyakorlásra szánt kérdések ehhez mintaként szolgálhatnak.
- Ha a csoport fő célja a közös imádság és *elmélkedés*, akkor a földolgozásra kerülő szövegrész adhatja az elmélkedés alapját. Ezt kiegészíthetjük hasonló témájú imákkal, énekekkel, olvasmányokkal.
- A vezető mindig változtatatosan használja a rendelkezésére álló módszereket: a szóbeli előadást fölválthatja kép és zene, saját rajzok, csendes elmélkedés stb. Mivel a hallgatók figyelme kb. félóra után erősen hanyatlik, nagyon fontos, hogy valamilyen új benyomás teremtsen változatosságot, és kösse le figyelmüket.

Füzetünkben az összes perikópáknál ezek a lépések követik egymást:

- Az idézett hely adatai és utalás a helynek az egyházi év olvasmányaiban történő fölhasználására;
- A szöveg földolgozása során megfogalmazható célok;
- A szélesebb körű szövegösszefüggés föltárása az Apostolok Cselekedetein belül;
- A Szentírás szövegeinek olvasása;
- A legfontosabb szavak magyarázata (adott esetben arra is föl hívjuk a figyelmet, hogy a közkézen forgó fordítás félreérthető);
- Az alapvető teológiai kijelentések összefoglalása;
- Javaslatok a földolgozásra, utalással a témát továbbvivő szövegekre, imákra, énekekre. A szöveget lehetőleg a megbeszélés keretében kell föl olvasni: ideális esetben mindnyájan közösen, együtt olvassák. A földolgozásra vonatkozó útmutatásokat nem szabad minimális programként, de feltétlenül célravezető receptként sem föl fogni, hanem csupán javaslatként, amelytől el is lehet térni.

A résztvevőknek és vezetőknek (akik éppenséggel — egyházi nyelven szólva — „laikusok” is lehetnek) kívánjuk, legyen sok örömük az Apostolok Cselekedetei 2. részének tanulmányozásában.

Javaslatok a munkához:

Ajánlható, legalább a felelősöknek, hogy haladjanak végig a 13–28. fejezetek feliratain térkép alapján (lásd: utolsó előtti oldal). Ezzel kis „hálózat” keletkezik, amelybe Pál ill. Lukács életének eseményeit és dolgait el tudják helyezni. (A missziós utak grafikai ábrázolásáról, amely megtalálható bármely újszövetségi kiadásban, itt lemondunk.) A részletmagyarázatok alapján a résztvevők a legfontosabb állomáshelyekre a megfelelő címszót alkalmazhatják, esetleg más-más színnel jelölve a különböző utalásokat.

Egyszerre megérték valamit

ApCsel 9,1 – 19; 22,4 – 16; 26,12 – 18

Pálnak, a tanúnak meghívása

(A liturgiában: olvasmány a húsvéti időszak 3. hetének péntekjén; és január 25-én, Pál apostol megtérésének ünnepén.)

Célkitűzés és indítás:

A három perikópát, amelyben Lukács Saul megtéréséről beszámol, egymással és az egyik páli levélből vett részlettel (Gal 1) összevetve, megpróbáljuk megérteni, hogy

- a pogányok közti misszió Pálnál nem önszántából vállalt munka vagy fontolgatásból kipattant ötlet
- Jézus váratlan és folyamatos fölfedezése ma is jelentősen képes megváltoztatni az emberi életet.

Szövegösszefüggés és szöveg:

Az Apostolok Cselekedetei olvasójának most együltében háromszor is alkalma nyílik arra, hogy a jámbor zsidó farizeus, Saul életében bekövetkező döntő fordulatot vele együtt átélje. Saul meghívásából, ill. megtéréséből mindegyik esetben — a perikópának az Apostolok Cselekedetei folyamatos elbeszélésének keretén belül elfoglalt helyzete alapján — más-más lényeges szempontot ragadhatunk ki. A Galatáknak írt levél azzal egészíti ki a képet, hogy fényt vet a Damaszkusz előtt történetekre. Sault először az ApCsel 7,58, majd a 8,1 említi néhány szóval. Ezért az olvasó azon sem lepődik meg különösebben, hogy a 9,1 — miközben szó esik Péter és János számáriai föllépéséről, valamint arról, hogy Fülöp megkereszteli az etiópiait — ezt hirtelen újra közbeveti. A 9,1-31 mindenesetre úgy hat az események addigi folyamatosságában, mint váratlanul fölbukkanó vándor-kötömb, amiben azután a 12. fejezetig ismét Péterről van szó. A 12. fejezetben szereplő vedőbeszéd megelőzően Pált foglyul ejtik a hatóságok, végezetül Pál kénytelen a római megszállók és a zsidó nagytanács előtt igazolnia magát.

A 26. fejezetben Pál missziós beszédet tart Feszтусz római helytartó és II. Heródes Agrippa zsidó király előtt, ezzel ugyan hallgatóit részben meg tudja győzni, szabadon bocsátását mégsem éri el. A meghívásnak itt utoljára előadott története után következik a Földközi-tengeri hajóút Rómába.

ApCsel 9,1 – 19 és a párhuzamos helyek:

9. fejezet

¹Saul még mindig lihegett a dühtől, és halállal fenyegette az Úr tanítványait. Elment a főpaphoz, ²s arra kérte, adjon neki ajánlólevelet a damaszkuszi zsinagógához, hogy ha talál ott embereket, férfiakat vagy nőket, akik ezt a tanítást követik, megkötözve Jeruzsálembe hurcolhassa őket.

³Már Damaszkusz közelében járt, amikor az égből egyszerre nagy fényesség vette körül.

⁴Földre hullott, és hallotta, hogy egy hang így szól hozzá: Saul, Saul, miért üldözöl?

⁵Erre megkérdezte: Ki vagy, Uram? Az folytatta: Jézus vagyok, akit üldözöl.

⁶De állj fel, és menj a városba, ott majd megmondják neked, mit kell tenned.

⁷Útitársainak elakadt a szavuk, mert hallották a nyességet, de a hangot hangot, de látni nem láttak semmit.

22. fejezet

⁴Véresen üldöztem ezt a tanítást, férfiakat és nőket kötöttem meg, és vettem börtönbe.

⁵Maga a főpap és a vének tanácsa a tanúm. Megbízólevelet is kaptam tőlük, azzal mentem el Damaszkuszba, a testvérekhez, hogy bilincsbe verve Jeruzsálembe hurcoljam őket, hadd bűnhődjenek.

⁶Ekkor történt, hogy amint az úton Damaszkusz közelébe értem, az égből hirtelenül nagy fényesség vett körül.

⁷A földre zuhantam, és egy hangot hallottam, amint megszólított: Saul, Saul, miért üldözöl?

⁸Megkérdeztem: Ki vagy, Uram? Így folytatta: A názáreti Jézus vagyok, akit üldözöl.

⁹Útitársaim látták a fényt, de a hangot nem hallották.

26. fejezet

¹²Amikor egyszer ilyen szándékkal Damaszkuszba mentem a főpapok meghatalmazásával és engedélyével,

¹³déltájban, király, napnál ragyogóbb világosságot láttam az úton, körülragyogott engem is, útítársaimat is.

¹⁴Mindnyájan földre hullottunk, s ekkor egy hangot hallottam, amint héber nyelven megszólított: Saul, Saul, miért üldözöl? Hiába rugdalódzol az ősz-tőke ellen!

¹⁵Megkérdeztem: Ki vagy, Uram? Jézus vagyok, — felelte az Úr — akit üldözöl.

¹⁰Megkérdeztem: Mit tegyek, Uram? Állj fel, és menj Damaszkuszba — felelte az Úr —, ott majd megmondják neked, mit kell tenned.

⁸Saul feltápáskodott a földről, kinyitotta a szemét, de nem látott. Úgy vezették be Damaszkuszba, kézen fogva.

¹¹Mivel a ragyogó fényesség elvette látásomat, útitársaim kezemnél fogva vezettek, így értem be Damaszkuszba.

⁹Három napig nem látott, nem evett, és nem ivott.

¹⁰Élt ekkor Damaszkuszban egy Ananiás nevű tanítvány. Az Úr egy látomásban megszólította: Ananiás! Itt vagyok, Uram — felelte.

¹²Itt egy törvény szerint élő, vallásos férfi, Ananiás, akiről az ottani zsidók mind jó véleménnyel voltak,

¹¹S az Úr folytatta: Fogd magad, és siess az Egyenes utcába. Keresd meg Júdás házában a taruszi Sault: nézd, imádkozik.

¹²Ez látomásban látott egy Ananiás nevű férfit, ahogy belép hozzá, és ráteszi a kezét, hogy visszanyerje látását.

¹³fölkeresett, megállt mellettem, s azt mondta: Saul testvérem, láss! És abban a pillanatban visszakaptam a szemem világát.

¹³Ananiás tiltakozott: Uram, sokaktól hallottam, hogy ez az ember megnyit ártott szentjeidnek Jeruzsálemben.

¹⁴Itt pedig megbízatása van a főpapoktól, hogy bilincsbe verjen mindenkit, aki segítségül hívja nevedet.

¹⁵Az Úr ezt válaszolta neki: Menj csak, mert esz- közömul választottam, hogy megismertesse ne- vemet a pogány népek- kel, a királyokkal és Izrael fiaival. ¹⁶Megmutatom

minden ember előtt, amit majd neki, mennyit kell értem szenvednie.

¹⁷Ananiás elment, betért a házba és e szavakkal tette rá kezét: Saul test- vér, Urunk Jézus küldött, aki megjelent neked idejő- vet az úton, hogy vissza- kapd szemed világát, és eltelj a Szentlélekkel.

¹⁴Ő meg így folytatta: A- tyáink Istene kiválasztott, hogy ismerd meg akara- tát, lásd az Igazat, és halld szájából a szót. ¹⁵Mert tanúsítani fogod mindent, amit látál és hallottál.

Lásd a 13. verset.

¹⁶De kelj fel és állj talpra! Azért jelentem meg ne- ked, hogy terjesztője és tanúja légy annak, amit láttál, és amit majd még ezután fogsz látni.

¹⁷Megvédelek népedtől és a pogányoktól, akikhez majd küldelek, ¹⁸hogy nyisd meg a szemüket, s visszatérjenek a sötétség- ből a világosságra, a sá- tán hatalmából az Isten- hez, hogy a bennem való hit révén elnyerjék bűneik bocsánatát.

¹⁸Azon nyomban valami hályogféle vált le szemé- ről és visszanyerte látá- sát. Mindjárt megkeresz- telkedett,

¹⁹majd evett és erőre ka- pott.

¹⁶És most mit késle- kedsz? Indulj, vedd fel a keresztséget, s nevét se- gítségül híva mosd le bű- neidet.

Magyarázat:

A 9,1 – 19-hez:

Saul: Azoknak a zsidóknak, akik római polgárok voltak, kezdettől fogva volt héber és latin vagy görög nevük is. Pál, a született római polgár (ApCsel 22,28) még mindig és még később is a Saul nevet viseli (héberül: „a hön óhajtott”, a „várt”), ő azonban azoknak a nyelve szerint nevezte magát, akik között térített. Lukács eleinte Saulnak nevezi, a 13,9-től azonban mindig Pálnak (latinul: „kevés”), ha görög nyelvűek előtt szerepel.

Út: Kedvenc lukácsi körülírás a keresztyén hit és életút kifejezésére (vö. *Az Egyház kezdetei* c. füzet 6. old.)

Damaszkusz: Akkoriban jelentős kereskedő város, ma Szíria fővárosa, kb. 260 km- nyire észak-keletre Jeruzsálemtől.

Mennyei fény: Gyakori kifejezés a Lukács-evangéliumban, főleg a karácsonyi elbe- szélésben (Lk 2,9 és 13), Isten közelségének érzékeltetésére.

Miért üldözik: Jézus Krisztus azonosítja magát az üldözött keresztyénnel.

Úr: Itt nemcsak megszólítás, hanem Jézus méltóságának címe. A 6. vers második része mindjárt így kezdődik: „De” (Lukács egyik kedvenc szava); a jelenésben megmutatkozó Úr nem a múltra emlékeztet, sokkal inkább a jövőre vonatkozólag ad megbízást.

Három napig nem látott, nem evett és nem ivott: Az időmegjelölés „szent időtartamot” jelent. Hogy Saul semmit sem lát, nem büntetés Isten részéről, hanem addigi életét jelképezi. Csak Krisztusban ragyog föl számára életének tulajdonképpeni világossága. A böjt Lukács idejében a keresztségre való közvetlen fölkészítést szolgálta.

Egyenes utca: Lukács talán az utcanevet is jelképként értette, és a keresztyénységre gondolt, hiszen ez az életre vezető egyenes út. A 10–12. versekben Lukács bemutatja Isten gondviselését, amely szinte a legkisebb részletekig megtervezett mindent. A 13–14. és a 15–16. versekben két ellentétpár jelenik meg két, egymással szemben futó párhuzamban: Pál *szenvedést* okozott azoknak, akik Jézus *nevét* hívják segítségül: később éppen e *név* hirdetése közben kell neki is szenvedést átélnie.

22,1–21:

Déltájban: A mennyei fény messze túlragyogja a természetes napfény legteljesebb ragyogását.

Törvény szerint élő, vallásos férfi: Ananiást Lukács itt nem mint keresztyént, hanem mint igazhitű zsidót ábrázolja.

Atyáink Istene: A tipikusan zsidó megfogalmazás arra emlékeztet, hogyan szólította meg Isten Mózeszt az égő csipkebokorból.

A 17–21. elmondja, hogy Pál ellátogatott Jeruzsálembe. A beszéd azzal a megállapítással zárul, hogy Isten Pált a pogányok közé küldte, emiatt kezd a tömeg dühöngeni, és hurcolja Pált megostorozásra.

26,12–18:

Hiába rugdalózol az ösztöke ellen (= ellenszegülsz akaratomnak): Lukács itt, mivel Pált képzett görög hallgatók előtt beszélteti, számukra ismert közmondást alkalmaz: lehetetlen, hogy Pál Jézusnak ellenszegüljön.

Nyisd meg szemüket: Akik az apostol prédikációját hallgatják, hasonlót élnek át, mint ő meghívásakor.

Teológiai mondanivaló:

Bár a három elbeszélés első pillanatásra sok hasonlóságot mutat, mégis — a jelentéktelen eltérések mellett, mint 9,7 ill. 22,9 vagy 9,15 k, ill. 22,14 k és 26,16 k — különböző hangsúlyok állapíthatók meg bennük:

- Az első elbeszélést — annak alapján, ahogy részletesen lefesti Ananiás viselkedését — jobbra a *megtérés* történetének tekinthetjük (Saul zsidóból keresztyénné lesz), míg a két másik leírást mint a *meghívás* illetve a *küldetés* történeteként értelmezhetjük (Pál igehirdetővé és apostollá lesz).
- A 9. fejezetben adott beszámoló általánosságban mozog, és első tájékoztatásul szolgál, a 22-ben Lukács inkább a zsidók, a 26-ban pedig már a pogányok felé fordul.

- A damaszkuszi élmény három leírásához maga Pál adja hozzá a negyedik beszámolót: Gal 1,10–24-ben — még erőteljesebben, mint Lukács — a meglepetésszerű és lenyűgöző isteni meghívást hangsúlyozza, amelyet emberi okoskodással fölfogni lehetetlen.
- A főbb mondanivalókat a következőkben foglalhatjuk össze és rögzíthetjük: Ismételten olyan fogalmakat használ, amelyek a Bibliában különben csak teofániáknál (Isten vagy a feltámadt Jézus megjelenéseinél) fordulnak elő. Ez rávilágít, arra, hogy Lukács Saul „találkozását” Jézussal húsvéti élménynek tekinti.
- Ez a látomás és hallomás (természetfölötti látás- és hallásélmény) teszi a keresztényüldözött Krisztus *követőjévé*, a jámbor zsidó férfit a pogányok bátor, nyíltszívű térítőjévé.
- Saul megtérése és meghívása nem emberi érdekből fakadt. Sokkal inkább úgy mondhatjuk, hogy damaszkuszi útjának célja teljesen az ellenkezőjére fordult.
- Ami Pállal történt, mintakép mindenki számára: miután valaki megtér Jézushoz, változtassa meg alapvetően az életét.

Javaslatok a munkához:

Indítás: A beszélgetés kezdetén a résztvevők felsorolják, mit is jelenthet ez a mondas: „Valamit hirtelen megérték.” Összegyűjtik a válaszokat, és fölírják egy nagy ív (pl. csomagoló-) papírra (esetleg a táblára, ahol van); a helyet úgy kell takarékoskodni, hogy az állítások egymás alatt sorakozzanak, és az ív szélességének csak 1/3-át foglalják el.

Földolgozás: Most minden résztvevő kap egy részletet a három meghívástörténetből (esetleg egy fénymásolatot a munkafüzetben kinyomtatott szövegből). Első lépésben a perikópák (hozzájuk lehet venni a Gal 1-et is) közötti hasonlóságot és különbségeket kutatják föl. Azután megkísérik, hogy a mai mondást Pálra alkalmazzák: mit jelent az, hogy Pál valamit hirtelen megértett? A megfelelő válaszokat a nagy ív papír (tábla) 2. oszlopába jegyzi föl.

Alkalmazás: Utolsó lépésben a résztvevők összehasonlítják az első és a második oszlopot, és megpróbálják — előbb egyenként, azután együttesen — megfogalmazni: a Jézushoz való megtérés hogyan változtatta meg életüket, vagy általánosságban hogyan változtathatja meg bárkiét. Ezek a megfogalmazások kerülnek a 3. oszlopba.

Elmélkedés hasonlatokkal: Mindenki próbál 2-3 hasonlatot találni, amellyel le lehet írni Pál megtérését (majd azt, hogy Jézus miként hívta meg az egyes jelenlévőket). kb. így:

Pál damaszkuszi élménye olyan, mint például...

(Ez az elmélkedés zárja ki a vitát, és maradjon azok között, akik együtt voltak.)

Elmélyülésre szolgáló szöveg:

Egyik résztvevő vagy a vezető — magyarázat és vita mellőzésével — fölolvashat egy ismert részletet Pál apostolnak valamelyik leveléből, pl. Róm 6,1–14; Róm 8,31–39; 1 Kor 1,26–31; 2 Kor 1,3–7.

Imádság / Ének:

Imádságként alkalmasak a Szent Pál megtérésének ünnepéről (január 25.) vett egyházi imádságok, hiszen ennek jelentősége megnőtt a liturgikus reform óta.

Pl.: Iz 66,10,14a: Az új élet öröme (Ének a papi zsolozsmában);

Dr. Bánk József: Szentségimádás c. könyvéből a szentségimádási órák közül bármelyik, de itt különösen is: „A gondviselő Isten előtt” (Dr. Brisits Frigyes, 44-57. old.); Istenem és mindenem (Dr. Varga János, 58-64. old.); A bűnösök megtéréseért (86-99. old.); Papjainkért, papi hivatásokért (151-163. old.). A könyvben mindig megtaláljuk a SZVU megfelelő énekének számát.

Szabó Ferenc: Jelek az éjszakában c. könyvéből: „Szomjazod, hogy szomjúhozzalak (317. old.)

Daloljunk az Úrnak!: 14. ének: „Jöjj, gyújts föl...”

Kiegészítések / Észrevételek:

This image shows a single sheet of white paper with horizontal blue or grey ruling lines, typical of notebook paper. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There is a small, dark speck or mark near the center of the page, slightly above the middle line. The paper appears to be part of a bound volume, as some binding material is visible at the top edge.

Üldözöttek, mégsem sikertelenül

ApCsel 13,1–52

Pál és kísérői Kisázsiában

(A liturgiában: olvasmány a húsvéti idő 4. hetében szerdától szombathig)

Célkitűzés és indítás:

A résztvevők — azonosulva Pállal — *ismerjék föl* saját sorsukban vagy hozzájuk közel álló személyek és intézmények sorsában, hogy *tervek és vágyak*, amelyeket egyéb dolgok kereszteznek vagy megghiúsítanak, gyakran *egészen más formában mégis beteljesülhetnek*. Ezenkívül föl kell tenni a kérdést: vajon a mai keresztényeket nem fenyegeti-e az a veszély, hogy — akárcsak az első században élő zsidók — figyelmen kívül hagyják Jézus üzenetét?

Szövegösszefüggés és szöveg:

A damaszkuszi élményről szóló beszámoló után Lukács Pált lelépteti a színről. Csupán a 11, 25.30-ban és a 12,25-ben említi, hogy Barnabás megkéri Pált: működjön együtt vele az antióchiái közösségben, s küldjön anyagi segítséget Jeruzsálembe. (Antióchiában, ebben a szíriai városban nevezik Krisztus követőit első ízben „keresztényeknek”, krisztusiaknak, vö. 11,26). Pál és Barnabás Antióchiából Cipruson át kel útra Kisázsia felé. Első állomás a szárazföldön pizidiai Antióchia volt (= mostani perikópánk). Az Ikóniumban, Lisztrában és Derbében történő események (14. fejezet) hasonlóságot mutatnak a 13. fejezettel, vagyis a mostani perikópánkkal, valamint a 17. fejezettel, ahol majd Pál Tesszalonikában és Athénben végzett munkájáról kapunk beszámolót.

ApCsel 13,1–3. 13–16. 26–52:

¹Az antióchiái egyházban volt több próféta és tanító, mint Barnabás, a Nigernak is nevezett Simon, a cirenei Lucius, Heródes tejtestvére, Manaén és Saul. ²Egy nap, amikor az istentiszteletet tartották és böjtöltek, így szól hozzájuk a Szentlélek: Rendeljétek nekem Barnabást és Sault arra a munkára, amelyet számtam nekik. ³Erre böjtöt tartottak, majd rájuk tették kezüket, és útnak bocsátották őket.

A 4–12 vers leírja Pál ciprusi föllépését: a különös kettős nevű (Barjézus, Elimász) varázslót Pál vaksággal bünteti, amiért az apostolok és így Jézus ellen fordult.

¹³Pál és kísérői tengerre szálltak, és Páfuszba a pamfiliai Pergébe hajóztak. János elvált tőlük, és visszatért Jeruzsálembe. ¹⁴Ők Pergén keresztül eljutottak a pizidiai Antióchiába. Itt egy szombaton bementek a zsinagógába és leültek. ¹⁵A törvény és a próféták fölolvása után a zsinagóga előljárói odaküldtek hozzájuk ezzel a kéréssel: Testvérek, férfiak! Ha volna néhány buzdító szavatok a néphez, csak beszéljétek!

¹⁶Ekkor Pál szólásra emelkedett, kezével csendre intett, és beszélni kezdett:

A 17 — 25. versben Pál áttekintést ad az Ószövetségről, amelyet mint Krisztushoz vezető utat ábrázol. (Lukács eközben ügyesen elkerüli, hogy István beszédének témáit a 7. fejezetből megismételje: itt Izrael történetének más központi részeire tér ki.)

²⁶Testvérek! Ábrahám nemzetségének fiai és ti istenfélők! Az üdvösség híre nekünk szólt. ²⁷De Jeruzsálem lakói és vezetői nem ismerték el, hanem ítéletükkel beteljesítették a próféták szavát, amelyet szombatonként mindig felolvastak. ²⁸Bár semmi halált érdemlő bűnt nem tudtak róla, mégis halálát kérték Pilátustól. ²⁹Miután így minden beteljesedett, amit róla írtak, levették a keresztfáról, és sírba tették. ³⁰De Isten feltámasztotta a halálból, ³¹s ő több napon át megjelent azoknak, akik vele jöttek föl Galileából Jeruzsálembe. Ezek most tanúskodnak mellette a nép előtt.

³²Így mi azt az örömhírt hirdetjük nektek, melyet az Isten az atyáknak tett, ³³amint azt ő utódaiknak teljesítette, amikor feltámasztotta Jézust. Ez van a második zsoltárban megírva:

Fiam vagy, ma nemzettelek.

³⁴Azt pedig, hogy feltámasztja a halálból, úgyhogy nem tér többé vissza az enyészetbe, így mondta meg: Nektek váltom be a Dávidnak szóló szent ígéretet. ³⁵Vagy ahogy egy más helyen mondja: Nem engeded, hogy rothadás érje Szentedet. ³⁶Dávid Isten akaratából szolgálta nemzetségét, aztán meghalt, eltemették atyái mellé, és bizony utolérte a rothadás. ³⁷Akit azonban feltámasztott Isten, azt nem érte rothadás. ³⁸Tudjátok meg hát, testvérek, hogy általa a bűnök bocsánatát hirdetjük nektek. Amitől Mózes törvénye nem tudott mentesíteni benneteket, ³⁹általa mindenki mentesül, aki csak hisz. ⁴⁰Vigyázzatok hát, nehogy beteljesedjen rajtatok a próféták szava:

*⁴¹Ide nézzetek, ti gőgösök, ámuljatok, aztán vesszetek!
Mert olyat viszek véghez napjaitokban,
hogy nem hiszitek, ha hírét halljátok.*

⁴²Kifelé menet arra kérték őket, hogy a következő szombaton is beszéljenek nekik ezekről a dolgokról. ⁴³Sőt amikor a gyülekezet széteszlott, a zsidók és az istenfélő jövevények közül sokan a nyomukba szegődtek Pálnak és Barnabásnak. Ezeket arra biztatták, hogy tartsanak ki az Isten kegyelmében. ⁴⁴A következő szombaton csaknem az egész város összegyűlt, hogy hallja az Isten szavát. ⁴⁵Amikor a zsidók meglátták a nagy tömeget, irigység fogta el őket, s rágalmakat szórva próbálták Pál szavait meghazudtolni. ⁴⁶De Pál és Barnabás bátran megfeleltek nekik: Először nektek kellett hirdetnünk az Isten szavát. De mert visszautasítottátok és méltatlannak ítéltétek magatokat az örök életre, most a pogányokhoz fordulunk. ⁴⁷Ezt a parancsot adta nekünk az Úr: A pogányok világhosszágává tettelek, hogy üdvösségük légy egészen a föld végső határáig. ⁴⁸Amikor a pogányok ezt meghallották, örültek, és magasztalták az Isten szavát, s hittek is mind, akik az örök életre voltak rendelve. ⁴⁹Elterjedt az Úr szava az egész környéken. ⁵⁰A zsidók azonban felbújtatták az előkelő vallásos asszonyokat meg a város tekintélyesebb férfiai, és üldözést szítva Pál és Barnabás ellen elűzték őket a vidékről. ⁵¹Ők lerázták — ellenük bizonyosságul — lábukról a port, és Ikóniumba mentek. ⁵²A tanítványokat eltöltötte az öröm és a Szentlélek.

Magyarázat:

A próféták és tanítók különleges tehetséggel megáldott emberek, akik képességeiket az egyház szolgálatába állítják anélkül, hogy valamiféle hivatalt viselnének.

Imádkoztak és böjtöt tartottak: Azzal, hogy megszabadultak a világtól, szabaddá tették magukat Isten számára, ám ez nem öncél, hanem az Evangélium terjesztése érdekében történik.

Rendeljétek külön kiválasztással: A zsidóságban a „farizeus” (= elkülönített) tekintette magát „kiválasztottnak”. Itt viszont érdemes hangsúlyozni, hogy Pál a kézföltétellel nem(csak) a maga üdvösségére, hanem a Szentlélek művének végzésére (itt: a kisérszói misszióra) nyert kiválasztást, és különült el a többiektől.

Zsinagóga: A római birodalom sok városában éltek zsidók. Szokásos szombati istentiszteletükhöz tartozott:

- a Semá (a hitvallás és a főparancsolat a zsidóságban, vö. MTörv 6,4—9);
- a (különböző alkalmakra szóló) 18 imádság;
- az olvasmány, vagyis a Törvényből (azaz Mózes valamelyik könyvéből) és valamelyik prófétától vett szövegnek a fölolvása (és a mindenkori hazai nyelvre való fordítása). Jézus újra meg újra hivatkozik az Írásoknak erre a két csoportjára;
- Beszéd. Föltételezhető, hogy a prédikációra adott engedély dolgában — amelyet meg lehetett adni minden arra alkalmas zsidónak — az idegennek számító Pállal már az istentisztelet előtt megállapodtak.

Buzdító szó: Ez itt Jézus üzenetét jelzi, amelyet Pál a fölolvás végeztével — mintegy annak értelmezéseként — meghirdet: ennek során egyébként hasonló érveket sorakoztat föl, mint Péter a pümkösi beszédében (ApCsel 2).

Testvér: Pál ezzel a meghitt megszólítással egybekapcsolja a zsidókat és a pogányokat. Beszédében hangsúlyozza a feltámadás vitathatatlan tényét (30. v.), a szemtanúk szavahihetőségét (31. v.), és arra a következtetésre jut, hogy Jézus feltámadása az Istentől az atyáknak, főként Dávidnak tett ígéreteket teljesítette be. A bonyolultan fölépített szentírási bizonyítás („a második zsoltárban”, „így nyilatkozott”, „beteljesedjen a próféták szava”) arra enged következtetni, hogy ez az Ószövetséghez fűzött „katekézist” Lukács már készen adva találta.

A bűnök bocsánata: A bűnbocsánat és a hitből fakadó megigazulás egyenlő voltának hangoztatásával itt előbukkan Pál történelmileg is hiteles arca, ami egyébként ritka az Apostolok Cselekedeteiben.

Gyalázkodások: Nemcsak Pál ellen irányultak, hanem főként Jézus ellen. Jézus (feltámadásának) elutasítása azonban az örök élet elvesztéséhez vezet.

A 46. vers a fejezet középponti kijelentése: Mivel a zsidók elutasítják Jézus üzenetét, ezért azt immár nem nekik, hanem a pogányoknak hirdetik. Ezt a gondolatot Lukács újra meg újra visszatérő fordulatként hangoztatja csaknem minden egyházközségnél, ahol Pál hosszabb ideig tartózkodott, így Korintusban, Efezusban, Rómában.

Tanítványok; az egész vidéken: A keresztény közösségek nincsenek meghatározott személyekhez kötve. Bár Pál tovább megy, a pizidiai Antióchiában a nagyszámú tanítványokból közösség alakul (vö. 14,21).

Teológiai mondanivaló:

- Jézus üzenetének tulajdonképpeni címzettjei, a zsidók, nem fogadják el őt Messiásnak, sőt gyalázzák mindazokat, akik Jézust hirdetik.
- Ennek az elutasításnak alapján Pál a pogányoknak hirdeti, Jézust, mint a „világosságot”.
- A pogány-keresztény közösségeket nem tarthatja vissza a Jézusba vetett hittől a zsidók által ellenük indított üldözés, még akkor sem, ha Pál — az ellenségeskedés miatt — már nem maradhat velük.

Javaslatok a munkához:

Előkészítés: Minden résztvevő megpróbálja életének egyik vagy másik élményét leírni ezekkel a szavakkal:

„Akkoriban tulajdonképpen ezt szerettem volna..., utána azonban...”

Földolgozás: Nézzünk mélyére, mik lehettek az okai, hogy Pál és Barnabás missziós útja így és nem másképp alakult, a beszélgetést kb. így kezdhethetjük: „Pálnak a zsidókhoz intézett beszéde nem sikerült, mert (vagy; bár) ...”, „Pál meg tudta győzni a pogányokat, mert (vagy: bár) ...”, „Pált Jézushoz lehet hasonlítani, amennyiben...”

Alkalmazás: Ha a beszélgető csoport kisebb kör, most tovább szőhetik mindazt, amit életükből felidéztek, pl. a következő kérdéssel:

„Miért nem sikerült akkor ez és ez a tervem?” Vagy:

„Az, hogy amit föl tettem magamban, és nem sikerült, nem bizonyult-e utólag pozitív értéknek?”

Ha a csoport nagyobb létszámú, akkor szem előtt tartva azoknak a közösségeknek a sorsát, amelyeket Pál éppen először alapított, s aztán mindjárt magukra is hagyott, elgondolkodhatunk azon az időszerű kérdésen: vajon a manapság pap nélkül maradó közösségek élhetnek-e — és hogyan — keresztény módon? Ezután azt a kérdést is megbeszélhetjük, kik volnának ma a „pogányok”, a „zsidók”, sőt maga „Pál”; és ezek a csoportok ill. személyek hogyan viselkednének manapság.

Elmélyülésre szolgáló szöveg:

2Kor 6,1 – 10; Róm 1,8 – 17; Mt 20,1 – 16 és 21,28 – 32

Biztonságot egyedül Ábrahám, Pál és az apostolok hite nyújthat nekünk: az a hit, amelyben biztonságunkat maradéktalanul az Atyára bizzuk, teljesen elfogadva az ő szeretetét, még akkor is, ha teljes sötétség vesz körül minket. És nemcsak mint egyes embereknek kell őbelé vetnünk bizalmunkat, hanem mint csoportnak, egyháznak, Isten népének is.

F. J. van Beeck

„A Szentlélek is, mi is...”

ApCsel 15,1—32

Az egyház első zsinatjának eseményei

(A liturgiában: olvasmány a húsvéti idő 3. hetében, szerdától péntekig)

Célkitűzés és indítás:

Tégy különbséget az egyház változó, külső dolgokat szabályozó előírásai és a krisztusi üzenet lényeges kijelentései között.

Szövegösszefüggés és szöveg:

A fejezetet a (szíriai) Antióchiában, kizárólag pogány-keresztényekből alakult közösségről szóló, rövid beszámoló előzi meg, utána pedig Pálnak további térítő körútjáról következik tudósítás. Ahhoz azonban, hogy az olvasó helyesen értse meg ezt a periódát, utalnunk kell egyrészt az ApCsel 10—11. fejezetére (Péter isteni sugallatra fölveszi az első pogányt az egyházba), másrészt Gal 2,1—10-re. Ott ugyanis Pál ugyanerről a kérdésről ír, de az eseményeket egészen másképp mutatja be. Bár a történetek rekonstruálása igen érdekes lenne (lásd a földolgozásra ajánlott módszereket), ez itt túl messzire vezetne. Helyette inkább azt ajánljuk: fordítsuk figyelmünket azokra a mondanivalókra, amelyeket Lukács szeretne olvasóival megértetni.

ApCsel 15,1—32:

¹Néhányan, akik Júdeából jöttek, így tanították a testvéreket: Ha nem metélkedtek körül Mózes törvénye szerint, nem üdvözülhetnek. ²Mivel emiatt zűrzavar és nagy vita támadt Pál, Barnabás és közöttük, azt határozták, hogy Pál és Barnabás néhányukkal menjen föl Jeruzsálembe, s ebben a vitás ügyben forduljon az apostolokhoz és a presbíterekhez. ³Az egyház egy darabon elkísérte őket, aztán átszelték Főniciát és Szamariát, és elbeszélték a pogányok megtérését. Ezzel nagy örömet szereztek minden testvérnek. ⁴Amikor megérkeztek Jeruzsálembe, szívesen fogadta őket az egyház: az apostolok és a presbíterek. Beszámoltak róla, mi mindent tett közreműködésükkel az Isten. ⁵Azok közül, akik a farizeusok felekezetéből lettek hívővé, néhányan felálltak és kijelentették: körül kell nekik metélkedni, és rájuk kell parancsolni, hogy tartsák meg Mózes törvényét.

⁶Összegyűltek az apostolok és a presbíterek, hogy meghányják-vessék ezt az ügyet. ⁷Heves vita támadt, végül felállt Péter, és ezt a beszédet intézte hozzájuk: Férfiak, testvérek! Tudjátok, hogy az Isten kezdettől fogva kiválasztott közületek, hogy a pogányok az én számból hallják az evangélium tanítását, és higgyenek. ⁸S maga az Isten is a javukra döntött, aki ismeri a szívet, hisz nekik is megadta a Szentlelket, éppúgy, mint nekünk. ⁹Nem tett különbséget köztünk és köztük, amikor a hittel megtisztította a szívüket.

¹⁰Mit teszitek hát próbára az Istent, miért akarjátok a tanítványok nyakára rakni az igát, amelyet sem atyáink, sem mi nem bírtunk elviselni? ¹¹Az a hitünk, hogy Urunk Jézus kegyelméből üdvözülünk, s ugyanígy ők is. ¹²Erre az egész gyülekezet elhallgatott, és meghallgatták Pált meg Barnabást, hogy milyen csodákat tett általuk az Isten a pogányok között.

¹³Amikor befejezték a beszámolót, Jakab vette át a szót: *Férfiak, testvéreim, hallgassatok meg!* ¹⁴Simon elmondta, miként kezdett hozzá Isten, hogy a pogányok soraiból népet toborozzon magának. ¹⁵Ezzel megegyeznek a próféták szavai, hiszen meg van írva:

¹⁶Aztán visszatérek, és újra fölverem Dávidnak bedőlt sátrát.

Roncsait helyrehozom, és a sátrát fölállítom,

¹⁷hogy a többi ember is keresse az Urat,

minden nép, mely hívja nevemet.

Az Úr mondja ezt, s meg is teszi, ¹⁸hisz öröktől fogva elhatározta. ¹⁹Ezért az a véleményem, hogy nem kell bolygatni azokat, akik a pogányságból tértek meg az Istenhez, ²⁰hanem csak azt írjuk meg nekik, hogy tartózkodjanak a bálványoktól, nehogy tisztátalanná váljanak miattuk, továbbá, az erkölcstelenkedéstől, a megfojtott állattól és a vértől. ²¹Mert Mózeset régtől fogva hirdetik a városok zsinagógáiban, hisz minden szombaton fölolvassák.

²²Erre az apostolok, a presbiterek és az egész egyház jónak látták, hogy kiválasszanak maguk közül néhány férfit, és Pállal és Barnabással elküldjék őket Antióchiába, mégpedig Júdást, másik nevén Barszabbászt, meg Szilást, akik a testvérek közt vezető szerepet vittek. ²³Ezt az írást küldték velük: Az apostolok és a presbiterek testvéri üdvözlétüket küldik az Antióchiában, Szíriában és Kilikiában élő, pogányságból megtért testvéreiknek! ²⁴Hallottuk, hogy közülünk néhányan — megbízásunk nélkül tanítva — megzavartak titeket, feldúlták lelketeket. ²⁵Ezért közmegegyezéssel elhatároztuk, hogy kiválasztunk néhány férfit, és elküldjük őket hozzátok a mi szeretett Barnabásunkkal és Pálunkkal, ²⁶ezekkel az emberekkel, akik egész életüket Urunk, Jézus Krisztus nevének szolgálatára szentelték. ²⁷Elküldjük hát Júdást és Szilást, ők majd előszóval is elmondják nektek ezeket. ²⁸A Szentlélek is, mi is úgy láttuk jónak, hogy ne rakjunk rátok több terhet a szükségesnél, annál, ²⁹hogy tartózkodnotok kell a bálványoknak áldozott edeleitől, a vértől, a fojtott állattól és az erkölcstelenkedéstől. Ha ezektől tartózkodtok, helyesen jártok el. Jó egészséget!

³⁰Amint útnak indították őket, elmentek Antióchiába, összehívták a közösséget, és átadták a levelet. ³¹Azok örömmel olvasták a vigasztaló sorokat, ³²Júdás és Szilás szintén próféták voltak, beszédeikben vigasztalták és erősítették a testvéreket.

Magyarázat:

Tüzetesebb vizsgálat alá vetve a 15. fejezetet, világosan kitűnik, hogy az nem más, mint érveknek jól végiggondolt, pontosan megfogalmazott sora, amely a pogánymisszió jogosságát hivatott igazolni. Elég megfigyelnünk a levél bevezetőjét (23. v.) vagy záradékát (29. v.): ezekben egyetlen keresztny vagy zsidó elem sem található, hanem csak általánosságban mozgó közhelyek, amelyeket bármely görög fölfoghatott.

Körülmetélkedés: Itt mindazokra a törvényekre és szokásokra utal, amelyek minden zsidó számára kötelezőek voltak, mint pl. a kultikus tisztasági előírások (vö. Mt 23,23–28 vagy Jn 18,28).

Közösség: Az ApCsel szerzője mindig újra kifejezésre juttatja, hogy az egyház nem csupán hierarchiából áll (előljáró, apostol, presbiterek vagy hasonló hivatalviselők), hanem — éppen a fontos kérdésekben — együttesen dönt az egész közösség, mint Izrael népe életében.

Egyes farizeusok: Akik Mózes törvényéhez (azokhoz az útmutatásokhoz, amelyek Mózes öt könyvében találhatók = Tóra) ragaszkodtak, elenyésző kisebbséget alkottak.

Szív: Nem a külső magatartás, szokások, hanem a belső beállítottság számít Isten előtt (ezt tartja maga Jézus is, vö. Mt 5,8).

Iga a nyakban: A zsidók számára a törvény nem teher volt, hanem öröm (Zsolt 118, 18.97). Ez a fölfogás azonban nem egyezik Pál elgondolásával, mert a Rómaiaknak írt levélben például úgy esik szó a törvényről, mint amit sokan teljesítménynek fognak fel, amellyel az ember büszkélkedhetik Isten előtt. Pál ezt elutasítja.

Hallgatott: A közmondás, hogy a „hallgatás beleegyezés”, ezen a helyen teljes mértékben igaznak bizonyul.

A 20. és 29. vers olyan előírásokat tartalmaz, amelyek Mózes törvénye szerint (vö. Lev 18, 6–18) a pogányokra is érvényesek. Ezek fölfoghatók úgy is, mint kultikus előírások, de mint erkölcsi követelmények is. (Mivel ezek a megkötések Pálnál a Galata levélben nem szerepelnek, föltételezhető, hogy Lukács itt a pogányokat — és nem a keresztények közötti „konzervatív” farizeusokat — akarja úgy bemutatni, mint akik készek megegyezéses megoldásokat elfogadni. A következő két beszédben Péter első ízben érvel olyan eseményekkel, amelyek Jézus halála óta mentek végbe, tehát „újszövetségi módon” bizonyít, míg *Jakab* ószövetségi bizonyságokkal érvel.

Teológiai mondanivaló:

A 15. fejezet nemcsak felezőpontjában áll az Apostolok Cselekedetének, hanem tartalmilag is középpontja az egész könyvnek, mivel a legfontosabb lukácsi kijelentéseket foglalja magában.

- *Minden embernek joga és kötelessége, hogy Isten ígését (Jézus szavát) meghallja, hittel befogadja:* annak hittel való befogadása Isten kegyelme révén megváltáshoz vezet.
- A zsidó előírások — akárcsak minden más kötelező vallási gyakorlat — mind olyan parancs, amely változhat, és egyhamar terhesnek bizonyulhat.
Mindennek belátása azt sugallja Jézus mai egyházának:
- Kötelességünk mindig újra föltenni a kérdést: mi központi és kötelező kereszténységünk számára?
- Bizonyos körülmények között jogunk van elhagyni azt, ami idejét múlta.

Javaslatok a munkához:

Előkészítés: Kerekasztal-beszélgetés arról, hogy „Mi az, ami tipikusan keresztény? Mi kötelező a kereszténység számára?”

Földolgozás:

- A szöveghez a többi között ezek a kérdések fűzhetők hozzá: Melyek azok a magatartásformák, előírások stb. amelyeket Pál elvet, mert túlhaladottnak tart, és így nem tekinti azokat többé kötelezőnek? Számára mi a kereszténység lényege? Döntésében mi irányította?

- Vessük egybe az ApCsel 15-öt Gal 2,1 – 10-zel: milyen képet alkot az, aki csak az egyik szöveget ismeri a kettő közül? Mit tekinthetünk biztos történelmi mag-nak, amelyben mindkét szöveg megegyezik?
- Hasonlítsuk össze az ApCsel 15-öt a II. Vatikáni zsinat okmányai közül az egy-háznak a nem-keresztény vallásokhoz való viszonyáról szóló nyilatkozatának (Nostra aetate) 1. fejezetével, és az Isteni kinyilatkoztatásról szóló dogmatikus határozat (Dei Verbum) 4. fejezetével.

Alkalmazás: kis közösségek (legfeljebb 5 személy) elképzelt helyzetből levelet írnak:

- plébániai képviselőtestület nevében fiataloknak, akik miatt nagy összeütközés támadt a plébániai közösségben, vagy
- családcsoport nevében egy házaspárhoz, aki tulajdonképpen csatlakozni akart a körhöz, de annak egyik-másik szokásával szemben beállítottsága kritikus volt.

Vitassuk meg az eredményt.

Elmélyülésre szolgáló szöveg:

Elvesztve azt a bizonyosságot, hogy valaha is meg tudom különböztetni a maradandót a változótól, és megtalálom helyemet a haladók és a konzervatívok között az arany középúton, legalább megmarad számomra a remény, hogy nem válok magabiz-tossá, hanem állandóan Krisztust keresve közelebb jutok hozzá, mintha abban a hit-ben élnék, hogy már megtaláltam. P.P. Kaspar

Imádság / Ének:

145. zsoltár. Litánia az isteni gondviselésről (Bánk J.: Szentségimádás, 265. old.).
Középkori békeima (Bánk J.: u.o., 181. old.)
SZVU 150. ének, 1 – 2 versszaka.
Daloljunk az Úrnak: 10., 13. ének stb.

Kiegészítések / Észrevételek:

Hitközség Bereában

(A liturgiában nem szerepel.)

Célkitűzés és indítás:

Ismerjük föl, hogy a Szentírás ma is időszerű keresztény életünkben.

Szövegösszefüggés és szöveg:

Az apostoli zsinat (15. fejj.) után Pál elkezd 2. missziós útját, amely (szándékának megfelelően) először ismét Kisázsiaába, utána azonban (a Szentlélek útmutatására, vö. 16,6) Európába viszi. Útján az első állomás Filippi (16,11–40) Görögországban. Tesszalonikából menekülnie kell az apostolnak (17,1–9); így kerül Bereába. Perikópánk a Pál athéni tartózkodásáról szóló beszámolóval folytatódik (17,16–34).

ApCsel 17,10–13:

¹⁰A testvérek Pált és Szilást azonnal, még akkor éjszaka útnak indították Bereába. Mihelyt megérkeztek, elmentek a zsidók zsinagógájába. ¹¹Ezek már nemesebb lelkűek voltak, mint a tesszalonikaiak. A tanítást igen készségesen fogadták, naponta forgatták az Írásokat, hogy csakugyan úgy van-e. ¹²Sokan megtértek közülük, és az előkelő görög asszonyok és férfiak közül is igen sokan. ¹³Amint a tesszalonikai zsidók megtudták, hogy Pál Bereában hirdeti az Isten szavát, elmentek, és ott is fölizgatták a tömeget, és nyugtalanságot szítottak.

Magyarázat:

Berea: (ma Veria) Görögország keleti tengerpartján fekszik, Olymposztól északra. A misszionáriusok ezt a kisvárost Tesszalonikából (ma Szaloniki) két napi utazás után érhették el.

Mihelyt megérkeztek: Pál és kísérője nem várják meg a következő szombatot, hanem azonnal prédikálni kezdenek.

Nemesebb lelkűek: A megfelelő görög kifejezés szó szerint azt jelenti: „jó születésű, előkelő származású”. Lukács ezen azt érti: az illetőben nagy a nyíltság a keresztény igehirdetés meghallgatására.

Naponta forgatták az Írásokat: A hallgatók minden készségük ellenére, hogy ezt az üzenetet befogadják, kritikusak maradnak. Azt kutatják az Öszövetségben, hogy vajon valóban úgy van-e, azaz, Pál joggal hivatkozik-e az ő Szentírásukra, amikor Jézust, mint az általuk várt Messiást hirdeti.

Sokan megtértek: Nagyobb készség az evangélium meghallgatására és a vele való foglalkozásra. Nyilvánvalóan ez segíti sikerhez az igehirdetést, mind a zsidók, mind a görögök, főleg az *előkelő asszonyok* körében. (Ez utóbbiakat néhány másoló nem említi meg, hanem kihagyja).

Fölizgatták a tömeget: Hogy aztán a keresztény hit tesszalónikai ellenségeinek sikerült-e őket eltéríteni az új hittől, az a szövegből nem derül ki. Pál mindenestre hamarosan elhagyja a várost, akárcsak Kisásziában tette több alkalommal. Követői talán azért nem mennek azonnal vele, hogy testvéreik mellett álljanak az evangélium megvédésében.

Teológiai mondanivaló:

E rész mondanivalóját nem alkalmazhatjuk közvetlenül a mai korra: nekünk ugyanis már az Újszövetség az Írás, és a mi vallásunk eleve a kereszténység. Mindamellet a Bereában bemutatott közösség és a mai egyházközösségek vagy vallási csoportok között bizonyos párhuzamot fedezhetünk föl:

- Többeket sokszor éppen a Bibliával való foglalkozás — a *kritikus* tanulmányozás — vezet el a hithez, illetve erősít meg hitében.
- Hogy a keresztény hit ne legyen elszigetelt terület a modern életben belül, a ma keresztényének úgy kell olvasnia a Bibliát, hogy abban választ találjon az emberekben fölvetődő kérdésekre.
- Az élet értelme után kutató kortársaink közül sokan, bár nem tartoznak egyik keresztény egyházhoz sem, lehetnek nyitottak és fogékonyak Jézus üzenetére.

Javaslatok a munkához:

Ez a téma különösen alkalmas arra, hogy jellegzetes mintaként szolgáljon bibliakörök kialakítására, ahol olyanok ismerkedhetnek meg a Szentírással, akik eléggé távol állnak tőlünk. Mivel ez a szentírási hely rövid, magával a szöveggel behatóbban lehet foglalkozni, mint egybként.

Előkészítés: Minden résztvevő elmondja, miért jött el erre az összeövetelre, mit vár ettől, és (külön fölkészülés nélkül, tehát röviden elmondva, ami épp eszébe jut) hogyan jellemezné, hogy milyen szerepe van az életében a Bibliának.

Földolgozás: A szöveghez olyan kérdéseket fűzünk, amelyek munkafüzetünk egyes fejezeteiben a magyarázatok és a teológiai mondanivalók között megtalálhatók, pl.:

- Milyen szövegösszefüggésben találjuk a fenti szöveget? (Ennek előfeltétele, hogy minden résztvevőnél legyen Újszövetség.)
- Mi lehet a jelentése egy-egy kifejezésnek? (Ehhez a vezető különböző fordításokat adhat közre.)
- Megkülönböztetést tehetünk-e a bevezetésben található beszámoló és a végén következő mondanivaló között?
- Hogyan érthették az első olvasók ezt a szentírási helyet?

Alkalmazás: Mit mond a szöveg ma a mi számunkra? Miután a jelenlévők végeztek a szöveghez kapcsolódó munkával, a vezetővel közösen eltervezhetik, milyen témákkal ill. szentírási részletekkel foglalkoznak a következő alkalmakkor. Az összeövetel eredményei túlléphetik e szűkebb kör kereteit, s így munkájuk kihathat az egész egyházközösségre.

Elmélyülésre szolgáló szöveg:

Egyetlen más könyv sincs mind a mai napig, amelyet oly sokszor lefordítottak, oly széles körben terjesztettek, és annyian olvastak volna, mint a Biblia. A zsidók úgy érzik, hogy az Ószövetség írásai összefogják őket Izraelben és az egész világon. A Korán, az Iszlám szent könyve több helyen úgy hivatkozik az Ószövetség és az Újszövetség könyveire, mint az Isten szavára. A keresztények évszázadokon át erőt, vigasztalást, bátorítást merítettek ezekből a könyvekből. A nyugati kultúrát, főként a képzőművészetet és az irodalmat messzemenően átjárják e „szentnek” nevezett írásnak témái és motívumai. Még az egyháztól elidegenedett költők is értékelik. Joggal szolgál tehát rá „a könyv” névre.

A katolikus egyház... visszhangozza Aranyszájú Szent János kiáltását († 507): „Szerreztetek be magatoknak Bibliát!” Sok otthonban van is Biblia, legalábbis az Újszövetség. De vajon olvassák-e?
J. Kremer

Imádság / Ének:

Urunk, Istenünk,
a te nevedben adtak hírt nekünk az evangéliumok írói Fiadról, Jézus Krisztusról és igéd terjedéséről.

Mi is a te nevedben gyűltünk össze, kérünk, nyisd meg szemünket és szívünket, hogy — mint az első apostolok és az őskeresztény közösségek — megtaláljuk az utat Hozzád. Segíts úgy olvasnunk a Bibliát, hogy megváltozzék életünk, és elérhessük az örök életet. Ámen.

119. zsoltár.

Általában a SZVU énekeiből (219—232) és a Magyar kismisékből (233—234) az Evangéliumra és a Hiszekegyre vonatkozó versszak, ugyanúgy a SZVU olvasmányközi énekek (401—451) részből egy-egy responzóriumos vagy allelujás zsoltár, pl. SZVU 410 (28. zsoltár).

Daloljunk az Úrnak c. daloskönyvből: 22., 101. stb. ének.

Kiegészítések / Észrevételek:

Látogatóban értelmiségieknél

ApCsel 17,16–34

Beszéd az athéni Areopáguszon

(A liturgiában: olvasmány Áldozócsütörtök előtti szerdán.)

Célkitűzés és indítás:

Keressünk érveket nem-keresztényekkel való beszélgetéshez, és alkossunk értékítéletet érveinkről. Tegyük különbséget az egy Istenre vonatkozólag általánosságban mozgó teológiai eszmélődések és a sajátos értelemben vett keresztény teológia között.

Szövegösszefüggés és szöveg:

Pálnak még Bereából is menekülnie kellett, s ott kellett hagynia Szilást és Timóteust. Az erről szóló részlet után Lukács Pálnak korintusi tartózkodásáról számol be (ApCsel 18,1–17), lásd a következőkben.

ApCsel 17, 16–34:

¹⁶Míg Athénben várt rájuk, Pálnak megrendült a lelke a bálványokkal tele város láttán. ¹⁷A zsinagógában beszélt a zsidókhoz és az istenfélőkhöz, de a téren is mindennap azokhoz, akiket épp ott talált. ¹⁸Néhány epikureus és sztoikus bölcselő vitatkozni kezdett vele. Mások megjegyezték: Mit akarhat ez a szószátyár mondani? Vagy: Úgy látszik, idegen isteneket hirdet. Tudniillik Jézust és a feltámadást hirdette nekik. ¹⁹Erre az Areopágusra vitték, és megkérdezték: Megtudhatnánk, mi az az új tanítás, amit hirdetsz? ²⁰Mert valami szokatlant hirdetsz. Tudni akarjuk hát, hogy mi az. ²¹Az athéniaiak meg az ott tartózkodó idegenek semmi mással nem töltötték az időt, csak azzal, hogy újságot mondjanak vagy halljanak.

²²Pál az Areopágusz közepére állt, és elkezdett beszélni: Athéni férfiak! Látom, hogy igen vallásosak vagytok. ²³Amint szétnéztem, és megtekintettem szentélyeiteket, ráakadtam egy oltárra, amelyen ez a fölírás állt: AZ ISMERETLEN ISTENNEK. Nos, én azt hirdetem nektek, akit ti ismeretlenül is tisztelték. ²⁴A világot s a benne találhatókat teremtő Isten nem lakik emberi kéz emelte templomokban, hiszen ő az ég és föld Ura. ²⁵Nem kívánja emberi kéz segítségét, mintha szüksége volna valamire, hisz ő ad mindennek életet, levegőt és mindent. ²⁶Ő telepítette be az egy őstől származó emberiséggel az egész földet. Ő határozta meg ittlakásuk idejét és határát. ²⁷S mindezt azért, hogy keressék az Istent, hogy szinte kitapogassák és megtalálják, hiszen nincs messze egyikünkötől sem. ²⁸Mert benne élünk, mozgunk és vagyunk, ahogy költőitek is mondják: Az ő fiai vagyunk. ²⁹Ha tehát az Isten fiai vagyunk, nem szabad azt gondolnunk, hogy az istenség aranyhoz, ezüsthöz, kőhöz vagy a művészet, az emberi elme valamilyen alkotásához hasonló. ³⁰Az Isten eddig szemet hunyt a tudatlanság kora fölött, de most tudomására hozza az embereknek, hogy mindenütt meg kell térnie mindenkinek. ³¹Mert kiválasztott egy napot, s ezen igazságos ítéletet ül a világ fölött egy arra rendelt férfi által, aki mellett mindenki előtt tanúbizonyságot tett azzal, hogy feltámasztotta a halálból. ³²A halottak feltámadásának hallatára néhányan kigúnyolták, mások meg azt mondták: Majd még meghallgatunk máskor is erről.

³³Pál erre eltávozott körükből. ³⁴Néhányan azért csatlakoztak hozzá, köztük Areopagita Dénes és egy Damarisz nevű asszony és még mások is.

Magyarázat:

Athén: Akkoriban kis tartományi város, 5000 lakossal, mindamellett még mindig az antik világ szellemi középpontja.

Megrendült a lelke (16. v.) — „igen vallásosak” (22 v.): Lukács úgy ábrázolja Pált, mint aki képes háttérbe szorítani saját érzelmeit, s így személyhez szólóan tud utat találni hallgatóihoz: dicsérettel kezdi, hogy biztosítsa magának érdeklődésüket.

A téren: Pál nemcsak a zsidóknak prédikál zsinagógáikban, hanem elmegy minden olyan helyre, ahol tanult emberek, politikusok és magánszónokok gyűlnek össze, hogy kérdéseket vitassanak meg egymással. Ebben a szerepben Pál a filozófus Szókratészre emlékeztet, aki kb. 450 évvel előtte hasonló módon próbálta az embereket meggyőzni az igazságról.

Epikureus és sztoikus bölcselő: Az akkori idők iskolái közül kettőt ragad ki Lukács. Az epikureusok, akiknek legfőbb célja az egyéni boldogság, a materialista ateizmus képviselői; a sztoikusok szenvedélymentes, mindent elviselő életfölfogásukról voltak nevezetesek. Ez utóbbiak nyilvánvalóan inkább hajlottak arra, hogy Páltól valamit elfogadjanak.

Idegen isteneket hirdet: A maga idejében ez a vád juttatta Szókratészt halálra (méreg általi halálra ítélték).

Areopágusz: Arésznek, a háború görög istenének dombja, ahol Athén tanácsa állami és bírósági ügyekkel foglalkozott. Ennél a jelenetnél persze nem Pál elleni vádemelésre, hanem filozófiai vitára kell gondolnunk.

Az ismeretlen istennek: Bár az athéniek tisztelik az igaz Istent, mégsem ismerik, hiszen ha valóban ismernék, már nem hinnének más istenekben. Ebből indul ki Pál. Szakszerű katekézisben kapcsol egybe bibliai idézeteket (a 24. vershez vö. Iz 42,5; a 27-hez: Iz 55,6) görög szólásmondásokkal (a 28. versben Aratusz, Kr. e. 3. századi görög költőtől származó mondás van).

A 24-25. versekben Pál szót emel még — mindenekelőtt a pogány — templomok és áldozatok ellen, hogy a zsidó-keresztény egyistenhitnek hangsúlyt adjon.

A tudatlanság kora: Amíg valaki még nem tud Istenről, és nem hisz az Egyetlenben, bűne megbocsátható (egészen másképp érvel Pál a Róm 1-ben!).

A 31. versben Pál átlép a sajátosan keresztény gondolatok világába.

Néhányan, mások meg: Lukács szívesen számol be arról (vö. 2,12k vagy 28,24), hogy milyen különbözőképp figyelnek föl az emberek a feltámadásról szóló híradásra: mind a két csoport elveti a prédikációt, egyesek gúnyolódva, mások udvariasan, de határozottan.

Pál eltávozott körükből: Ezek a szavak a nyilvánvalóan teljes sikertelenség ellenére elárulják, hogy Pál fölemelt fejjel vonult tovább (vö. ahogy Jézus áthalad ellenfelei között, és eltávozik: Lk 4,30). Nem Pál mondott itt csődöt, hanem hallgatósága.

Teológiai mondanivaló:

A beszéd a Lukács idejében szokásos hellénisztikus keresztény hithirdetés példája. Hogy a kimondottan jólképzett ateista hallgatók érdeklődését fölkeltsse, Pál részben olyan érveket használ, amelyek az ilyen filozófusokra sajátosan jellemzőek, a továbbiak során azonban átalakítja őket. Általában Istenről beszél, Jézusról csak röviden.

- Teológiai kérdésekről szóló viták során meg kell ismernünk hitünk bírálóinak érveit, és részletekbe menően kell velük foglalkoznunk.
- A továbbiakban megmutathatjuk érveik gyengéit és azt, hogy a keresztény világnézet igazságai mennyiben nyújtanak többet.
- Bár a keresztény csak akkor beszélhet megfelelően Istenről, ha Jézusra hivatkozik, mégis sokszor előnyös lehet, ha általános emberi eszmefuttatás keretében foglalkozik Isten megismerésének problémájával.
- Ugyanúgy mint Pál, az evangélium mai hirdetője is nem ritkán tapasztal gúnyt vagy udvarias elutasítást, látszólagos eredménytelenséget.

Javaslatok a munkához:

Előkészítés: Mindenki fölírja egy papírlapra, milyennek képzei az Istent és milyen — esetleg széles körben elterjedt — istenelképzeléseket nem tud magáévá tenni. (Hogy a fejtegetések rövidke maradjanak, jó, ha a papír kicsi.) Valaki azután nevek említése nélkül fölolvassa a válaszokat, és összegezi a lényeges megállapításokat.

Földolgozás: Hasonlítsuk most össze kijelentéseinket az összegezésből adódott szöveggel, amelyet az imént fölvetett kérdésekre adott válasznak tekinthetünk. Foglalkozunk össze ezután a 23., 24–25. és 29., 26–28. és 30–31. verseket egy-egy kulcsszóban vagy rövid mondatban.

Alkalmazás: Próbáljunk meg a szöveg alapján felelni a következő kritikus véleményekre:

- „A tökéletes Istent az ember találta ki azért, mert ő maga nem tökéletes...”, vagy:
- „A vallás el akarja terelni a figyelmet a világban lévő bajokról és hamis vigaszt nyújt...”, vagy:
- „Isten mesterségesen kitalált erkölcsi tekintély...”
- „Életem szempontjából közömbös, vajon hiszek-e abban, hogy Isten létezik vagy sem...”

Befejezésül a résztvevők együttesen átgondolják, mennyiben hatott Jézus üzenete gondolkodásmódjukra.

Elmélyülésre szolgáló szöveg:

(A következő verset Nietzsche írta akkoriban, amikor fiatal kora derekán átgondolta vallásos neveltetését, és kételkedni kezdett Istenben.)

Mielőtt még továbbhaladnék
s előre vetném pillantásom,
a két karom most Feléd tárom, —
magányomból kihez futnék?
Szívem legmélyén hódolatként
tenéked oltárt emelek,
hogy visszhangod legyenek,
örökre néked szentelt hajlék.

Oltáron lángoló betűkkel:
az Istennek, ki ismeretlen...
övé vagyok — s érzem, hogy háló
fonódik rám, leránt a harcba.
Bár szétszakadna!...
De nincs mentség, őt kell szolgálnom.

Bár ismernélek, Ismeretlen,
ki behatolsz lelkembe mélyen,
viharként fölkavarod éltem,
kit arctalan s mégis ismertem
ismerni és szolgálni vágyom!

F. Nietzsche

Imádság / Ének:

139. zsoltár. Szent Ágoston: Hol a te Istened? Kommentár a 41. zsoltárhoz (Szabó F. fordítása: Jelek az éjszakában, 219–221.)
SZVU 222, 226, 227, 230, 233. sz. énekekből. Daloljunk az Úrnak: 42. sz. ének.

Kiegészítések / Észrevételek:

Vallási vita pogány bíró előtt

(A liturgiában: olvasmány Áldozócsütörtök utáni pénteken.)

Célkitűzés és indítás:

Fölismerjük, hogy vallásunk gyakorlása összefügg a közélet nyilvánosságával. Bemutatjuk a kereszténység és a zsidóság közti rokon és eltérő vonásokat.

Szövegösszefüggés és szöveg:

Előzmény: Athénből Pál Korintusba ment. Ott összesen 18 hónapig tartózkodott (18,10), és közben összeharagkoszik egy zsidó házaspárral, Aquilával és Priscillával, akik — akárcsak ő — foglalkozásukra nézve sátorkésztők voltak. Ebben a városban nemcsak nyílt törésre jutott a zsidósággal, és a pogányok közötti misszionálás felé fordult — mint ez másutt is többször előfordult, így a pizidiai Antióchiában, Tesszalonikában vagy Efezusban —, hanem munkatársai azt is lehetővé tették Pál számára, hogy missziós munkáját főfoglalkozásként űzhette. Az olvasó az igehirdetés sikeréről értesül (18,11).

Folytatás: Pál Korintusból Efezuson át a szíriai Antióchiába utazik.

Megjegyzés: Athénben Pál — legalábbis az Apostolok Cselekedeteinek tudósítása szerint — a pogányokat ószöveségi érvekkel próbálta az igaz istenhitre vezetni. A zsidók a maguk részéről Pál prédikációját — amelyet ugyan könnyen fölfoghattak volna — elvetették.

ApCsel 18,12–17:

¹²Amikor Gallió volt Achája helytartója, a zsidók egy emberként Pálra támadtak, és a törvényszék elé hurcolták ezzel a váddal: ¹³Ez arra próbálja rábeszélni az embereket, hogy a törvénnyel ellenkező módon tiszteljék az Istent. ¹⁴Pál éppen szólásra akarta nyitni a száját, amikor Gallió a zsidókhoz fordult: Ha valami törvényteleniségről vagy gonosztetről van szó, akkor meghallgatnálak benneteket, ahogyan annak rendje van. ¹⁵Ha azonban valamely tanítással, személlyel vagy törvényeitekkel kapcsolatban merül föl vitás kérdés, magatok lássátok. Ilyesmiben én nem akarok bíró lenni. ¹⁶Ezzel elkergette őket bírói széke elől. ¹⁷Erre a görögök nekiestek Szosztenésznek, a zsinagóga elöljárójának, és ott a bírói szék előtt agyba-főbe verték. De Gallió mit sem törődött vele.

Magyarázat:

Gallió, Achája helytartója: A mai Görögország területén, Olymposztól délre elterülő római tartomány helytartójának említése lehetőséget ad Pál missziós útjai dátumának egészen pontos meghatározására. Századunkban előkerült Delfiből Claudius császárnak egy dátumozott fölirata, amely a prokonzul név szerint említi. Két-két konzul 1–1 évig vezette a római államügyeket, azt követően prokonzulként egy-egy tartomány élére kerültek. Jelenetünk a kutatások pontos adatai szerint legnagyobb valószínűség szerint 51 tavaszán játszódik.

Törvény: A 13. versben nem egyértelmű, vajon Lukács ezen az állami törvényt vagy a zsidó vallási törvényt érti-e.

Törvénytelenység, gonosztett: Nem tudjuk, Gallió egyáltalán ismerte-e Pál prédikációját, de mindenesetre nem tekinti azt sem Róma szempontjából államellenesnek, sem a hatóságok megtévesztésének.

Elkergette őket: Mivel az általuk előadott vádirat nem volt kellően előkészítve, a zsidókat elkergették, ezért verték agyba-főbe Szosztenészt a tárgyaláson résztvevett, fődühödött görög hallgatók, amivel Gallió szemmel láthatólag egyetértett.

Teológiai mondanivaló:

- Lukács először is arra törekszik, hogy bizonyítsa az olvasóinak, jobbra pedig a kereszténység pogány ellenségeinek, hogy a Jézus Krisztusba vetett hit nem új „vallás”, és azért nem is államellenes a római birodalom szempontjából. Ez a téma vörös fonalként húzódik végig az Apostolok Cselekedetein: szerzője úgy igyekszik ábrázolni az egyházat, mint új Izraelt. Mi ma már tisztábban látjuk, mint a keresztények az első század végén, hogy ez a vállalkozás sikertelenségre volt ítélve, mivel sem a keresztények, sem a zsidók nem voltak hajlandók vagy képesek lényeges hittételeket feladni. Pál egyébként megpróbált volna ellenvetéssel élni (vö. 14. vers), de ebben megakadályozták.
- A vallás mindig — sokszor akaratlanul — kapcsolatba kerül a közélet nyilvánosságával. Pál ugyan (a Gallió előtt történtek alapján?), elítélte, hogy keresztények vitás kérdéseikkel pogány bíró előtt pereskedjenek (vö. 1 Kor 6,1–11), s a Róm 13,1–7-ben engedelmisséget követel az államhatalommal szemben. (Vö. pl. Kol 3,18–4,1 vagy a Filemon levél). Az Apostolok Cselekedeteinek szerzője is beszámol olyan esetről, amikor keresztény vallásgyakorlat nyilvános botrányt kelt (vö. ApCsel 19,21-40, lásd a következő fejezetben).

Javaslatok a munkához:

E szentírási hely a kitűzött kettős célnak megfelelően (l. az előzőekben) kétféleképpen dolgozható föl.

Egyik lehetőség

Előkészítés: Rövid kerekasztal-beszélgetés — „Igaz-e Lessing véleménye, amely szerint minden vallás egyenlő értékű?” — (A vezető előadhatja pl. Lessing: *A bölcs Nátán* c. drámájából a híres gyűrűparabolát.)

- **Földolgozás:** Válaszoljunk a bevezetőben fölvetett kérdésre a szöveg alapján. Hasonlítsuk össze a perikópát az Apostolok Cselekedetei más helyeivel, amelyek lefestik a markáns különbségeket a két vallás között (pl. a 11. fej. vagy a 15,6–21). Vajon az Apostolok Cselekedeteinek szerzője ellentmond-e saját magának?

Alkalmazás: Soroljunk föl közös vonásokat és különbségeket a kereszténység és a zsidóság között.

Másik lehetőség

Játék szereplőkkel: A résztvevők két csoportra oszlanak. Mindenki vállal valamilyen szerepet — Gallió, Pál, a zsidók. Akik az utóbbiakat alakítják, pontos vádiratot készítenek elő, „Pál” kimerítő szóbeli beszámolóra kap engedélyt, „Gallió” alapo-

sabban átvizsgálja az esetet. A játékban magában minden szereplő a saját csoportját képviseli: a többiek figyelik képviselőjük magatartását, azután közösen megvitatják érveinek helytállóságát a nagy nyilvánosság szempontjából.

Elmélyülésre szolgáló szöveg:

Az egyház titkában elmélyedve zsinatunk megemlékezik arról a kötelékről, amely a lélek világában összekapcsolja az új szövetség népét Ábrahám leszármazottaival. Krisztus egyháza ugyanis elismeri, hogy hitének és választottságának gyökerei a pátriárkáig, Mózesig és a prófétáig nyúlnak le, Isten üdvösséget szerző titokzatos terve alapján. Vallja, hogy Krisztus összes hívei, akik a hit alapján Ábrahám fiai, bennfoglaltan ott vannak e pátriárka meghívottságában, és hogy a választott nép kivonulása a rabszolgaság földjéről magának az egyháznak az üdvösségét jelzi előre mélyértelmű módon.

Mindig az egyház szeme előtt lebeg az, amit Pál apostol mondott vérrokonairól: „Övék az istengyermekség, a dicsőség, a szövetségek, a törvényadás, az istentisztelet és az ígéretek. Övéik az atyák és test szerint közülük származik Krisztus” (Róm 9,4–5), Szűz Mária fia. Azt sem felejtí, hogy a zsidó nép fiai az apostolok, az egyház alapjai és oszlopai, és igen sokan az első tanítványok közül, akik Krisztus evangéliumát hirdették a világnak.

II.Vatikáni zsinat: Nostra Aetate
Nyilatkozat a nem-keresztény vallásokról

Imádság:

Imádkozzunk a zsidókért, testvérek, hogy azokat, akikhez előbb szólott Urunk Istenünk, segítse, hogy őt egyre jobban szeressék, és állhatatosan őrizték a szövetségi hűséget.

Imádkozzunk! Mindenható örök Isten, te ígéreteidet Ábrahámnak és utódainak adtad: hallgasd meg kegyesen Egyházad könyörgését, hogy az Ószövetség választott népe eljuthasson a megváltás teljességére. Krisztus, a mi Urunk által. Ámen.

(Ima Nagypénteken)

Kiegészítések / Észrevételek:

Ütközés az ezüstműves iparosokkal

ApCsel 19,23–20,1

Az efezusi ezüstművesek lázadása üzletrontás miatt

(A liturgiában nem kapott helyet)

Célkitűzés és indítás:

Ismerjük el, hogy a kereszténység olykor ellentétbe kerülhet egyének vagy csoportok érdekeivel. Lássuk be, hogy a keresztény vallásnak a mindennapi megpróbáltatások és nehézségek közepette kell helytállnia.

Szövegösszefüggés és szöveg:

Rövid jeruzsálemi látogatás után (18,22) Pál Antióchián át ismét Efezusba tért vissza. Ott közben egy második nemzedékből való apostol, Apolló, misszionálásba kezdett (18,24–28). Azonkívül ebben a nagy kereskedő- és kikötővárosban, Kisázsia római tartomány-fővárosában (amely ma Törökország ázsiai része) zsidók is voltak, akik a jánoszi keresztiséget hirdették; ezek elfogadták Páltól a Krisztustól rendelt keresztiséget, a Szentlélek ajándékát. Az apostol a szokott igehirdetés mellett (amelyben először a zsidókhoz, azután a pogányokhoz szólt, vö. 19,9) csodatettekkel hívja föl magára a figyelmet (vö. 19,1–20). Efezusból Pál Görögország felé vette az útját (20,1-16).

ApCsel 19,23-20,1:

²³Ebben az időben nem kis zavargás támadt (az Úr) tanítása miatt. ²⁴Egy Demeter nevű ezüstműves ezüst Artemisz-templomcskák készítésével jelentős keresethez juttatta az iparosokat. ²⁵Összehívta őket meg a hasonló foglalkozásúakat, és így szólt hozzájuk: Emberek, tudjátok, hogy ez a mesterség biztosítja jólétünket. ²⁶Látjátok és halljátok azt is, hogy ez a Pál okoskodásaival nemcsak Efezusban, hanem majdnem egész Ázsiában nagy tömegeket meggyőzött. Azt tanítja, hogy nem istenek azok, amiket kézzel csinálunk. ²⁷De nemcsak az a veszély fenyeget, hogy szakmánk tönkremegy, hanem a nagy istennőnek, Artemisznek a templomát is semmibe veszik, és csorbát szenved fölsége, pedig egész Ázsia, sőt az egész világ tiszteli. ²⁸Amikor ezt hallották, dühbe jöttek s így kiabáltak: Nagy az efezusiak Artemisze! ²⁹Az egész városban nagy lett a felfordulás. Egy emberként a színházba rohantak, s a macedóniai Gájuszt és Arisztarchuszt, Pál kíséreit is magukkal hurcolták.

³⁰Pál a nép közé akart menni, de a tanítványok nem engedték. ³¹Néhány ázsiai főtisztviselő, és aki csak barátja volt, üzenetet küldött neki, kérték, hogy ne menjen a színházba. ³²Ott ugyanis összevissza kiabáltak, az egész gyűlés csupa izgatottság volt, a legtöbbje azt sem tudta, miért verődtek össze. ³³Végül a tömegből előcítálták Sándort, akit a zsidók előretuszkoltak. Sándor intett a kezével, hogy meg akarja magyarázni a népnek a dolgot. ³⁴De amikor észrevetették, hogy zsidó, lármázni kezdtek, s vagy két óra hosszat egy emberként ordították: Nagy az efezusiak Artemisze! ³⁵Végül a jegyző csillapította le a tömeget ezekkel a szavakkal: Efezusi férfiak! Ki az, aki ne tudná, hogy Efezus a nagy

Artemisz templomának városa, és égből alászállt szobrának őre? ³⁶Minthogy eziránt senkinek sincs kétsége, le kell csillapodnotok, és nem szabad semmit sem elhamarkodnotok. ³⁷Ide hurcoltátok ezeket az embereket, noha nem templomrablók, és istennőnket sem káromolták. ³⁸Ha tehát Demeternek és a vele tartó többi mesterembernek van valami panaszuk valaki ellen, vannak törvéynyapok és helytartók, tegyenek panaszt ott. ³⁹Ha meg valami más bajotok van, azt a törvényes népgyűlésen lehet elintézni. ⁴⁰Mert különben annak a veszélynek tesszük ki magunkat, hogy a mai zavargás miatt bevádolnak bennünket, és nincs semmi érvünk, amivel megokolhatnánk ezt a csődületet. Ezekkel a szavakkal feloszlatta a gyűlést.

20¹A zavargás megszűntével Pál hívatta a tanítványokat, bátorította őket, aztán búcsút vett tőlük, és elindult, hogy Macedóniába menjen.

Magyarázat:

Artemisz temploma: A görög istennő különböző területek védőasszonya volt. Efezusban egy híres templomban, a világ hét csodáinak egyikében, mint a termékenység istennőjét tisztelték. Az ezüstműveseknek amuletteket, áldozati ajándékokat és felajánlási tárgyakat készíthettek és árulhattak. Az első jelenet céhgyűlés.

Amiket kézzel csinálunk: Lukács itt egyhe gúnnal mutatja be a pogányság legközhesebb formáját. Demeter beszédében teológiai és hazafias érveket sorakoztat föl, hogy elrejtse tulajdonképpen — üzleti — érdekeit.

Az elbeszélés második része az egész város nyilvánossága előtt játszódik.

Főtisztviselők: A hivatalos római politikusokat Pál a barátai közé számíthatta.

Összevissza kiabáltak: Ügyének ilyen sikertelenségére Demeter, akiről a továbbiakban egy szó nem esik, nemigen számított. Mellékesen Lukács kifejezésre juttatja azt is, mennyire gyűlölték a zsidókat Efezusban (vö. 34. és 37. vers).

Két óra hosszat: Ismét kissé gúnyos ábrázolása a pogányok fanatizmusának.

A jegyző: A polgármester, aki illetékes volt az Artemisz-vallás ügyeiben is.

Törvényes népgyűlés: A város polgármestere bírálja a törvénytelen tömegtüntetést, és utal a hivatalos tanácskozási napokra, amelyeket évente négy alkalommal tartanak meg.

Teológiai mondanivaló:

Éppen az a körülmény, hogy ebben az elbeszélésben Pál egyáltalán föl sem lép, tanulságos igazságok fölismerésére vezetheti a mai olvasót.

- Az Evangélium hirdetője ma éppúgy, mint akkoriban, nem várt oldalról, nem-keresztényektől is kaphat dicséretet, sőt támogatást.
- A nem-keresztényeknek, illetve a kereszténység ellenzőinek magatartása önmagáért beszél... Lukács szerint önmagukat bírálják.
- A páli igehirdetés kihat a legkülönbözőbb területekre. A következetes igehirdetés (szükségszerűen?) kihatással lesz a nyilvános életre.

- A keresztény igehirdetőnek, bármilyen bizonyos is legyen végső fokon a siker felől, számolnia kell azzal, hogy semmitmondó, kellemetlen napi vitákba keveredhet, sőt azokban magára is maradhat.

Javaslatok a munkához:

Lukács itt Pál missziós útjai egyik utolsó állomásának ismertetésére tér át (mostantól kezdve azért inkább már fogságbeli utazásokról kellene beszélnünk, lásd a következőkben). Ennek a témának a során javasolható:

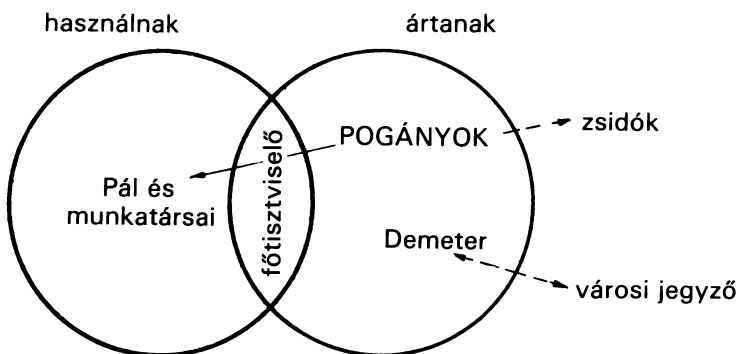
- Dia-vetítéssel egybekötött előadás Pál útjairól, vagy
- Pál legfontosabb állomáshelyeinek és eddigi élményeinek összefoglaló felsorolása és felrajzolása a térképre címszavakkal (l. utolsó előtti oldal).

A fejezet tulajdonképpen anyagához ezt javasoljuk:

Előkészítés: Soroljunk föl alkalmakat, amelyekben vallásos hagyományok szerepet játszanak (születés, halál, esküvő, karácsony, szilveszter...). Értékeljük a közösség előtt ezeket az eseményeket aszerint, hogy a vallás azokban lényegi vagy csak esetleges, alárendelt szerepet tölt-e be.

Alkalmazás: Szerepjátás — egy svájci kisvárosban a közösség szabadidő- és továbbképző központot nyit meg. Az — egyébként az egyháztól távol álló — polgármester meghívja a plébánost a felavatásra. Képzeli oda magunkat a képviselőtestületi ülésre, amelyen a plébános arról tanácskozik munkatársaival, elfogadják-e a meghívást vagy sem, mivel a keresztények közül egyesek a meghívás ellen emeltek szót. Az utólagos megbeszélésen vizsgáljuk meg, hogyan viszonyulnak az elhangzott érvek az ApCsel 19-hez: mennyiben kísérelhető meg, hogy hasonló rajzzal ábrázoljuk a cselekvő (vitatkozó) személyeket és csoportokat.

Földolgozás: A résztvevő személyek ill. érdekcsoportok (Pál, Demeter, a polgármester, a főtisztviselő, a zsidók, a pogányok, Pál munkatársai) egymáshoz való viszonyát határozzuk meg: ki kihez húz, ki ki ellen van?; kinek használ, ha az Evangélium kárt szenved? Próbálják meg a vázlatokban fölrajzolni ezeket a gondolatokat és helyzeteket. Lehetne pl. úgy, mint ahogyan az alábbi vázrajz mutatja:

Mindegyikük esetében egészítsük ki, kinek mi az érdeke.

Elmélyülésre szolgáló szöveg:

A föld története Jézus óta a mennyek története.
Isten és ember közös sorsban kapcsolódott össze.
Az ember érdeke Isten érdeke.
Az ember lakhelye Isten lakhelye.
Egyetlen birodalom egyesíti Istent és az embert: a mennyek országa.
Milyen különös birodalom ez! Ki tudja megérteni?
Az azonban világos: ez az ország ma kezdődik, a megtérésemmel, ...
Ma! Ma már az én országom.
Ma kell hát cselekednem.

Carlo Carretto

Keresztény magatartásomat azonban az jellemzi, amit már a Diognétosz-levél megír a keresztények helyzetéről a római birodalomban:

A keresztényeket sem területi, sem nyelvi szempontból, még faji szempontból sem lehet megkülönböztetni a többi embertől.

Sehol nincsenek olyan városok, amelyekben mint sajátjukban lagnának, nincs külön nyelvük sem, amelyet beszelnének, nincs sajátos, rájuk jellemző életmódjuk.

Nem gondolkodás és bölcselkedés révén jöttek rá a tanításra, nem is kíváncsi emberek eszmefuttatásai által, nem is emberi tételeket vallanak, mint mások.

Görög és barbár városokban egyformán lagnak, kinek mi jutott osztályrészül, étkezés és öltözködés tekintetében alkalmazkodnak azon vidék szokásaihoz, s az élet egyéb területén mutatkozik a közösségi életük alkotmánya különösnek és elismerten meglepőnek.

Saját hazájukban lagnak, de mégis jövevényekként; mindenben részt vesznek polgároként, de mindent elviselnek, mint idegenek; bárhol, idegenben is otthon vannak, de minden haza idegen számukra.

Mint mindenki más házasodnak, gyermeket nemzenek, de a magzatot nem hajtják el. Közös az asztal, amelyhez letelepednek, de nem közös az ágy.

Testben vannak ugyan, de nem a test szerint élnek.

Imádság:

Urunk, Jézus Krisztus,
az Evangélium diadalútja a világon sokszor veszélyekkel jár, és vállalnunk kell a kudarcokat.

Adj erőt, hogy mindenkor kitartsunk. Adj bátorságot, hogy teljes határozottsággal lépünk föl, amikor megszokott utakat kell fölszámolnunk.

Önts belénk szeretetet, hogy minden emberben testvérünket lássuk, akkor is, ha azon próbálkoznak, hol akadályozhatnák Örömhíred ügyét.

Ámen.

Kiegészítések / Észrevételek:

Mi lesz, ha én már nem leszek?

ApCsel 20,17–38

Búcsúbeszéd az efezusiakhoz

(A liturgiában: olvasmány a húsvéti idő 7. hetének keddjén és szerdáján.)

Célkitűzés és indítás:

Tanuljuk meg, hogyan lehet a (végleges) elválás kényszerű fájdalmában is lelkileg növekednünk.

Szövegösszefüggés és szöveg:

Előzmény: Pál úton van Jeruzsálem felé azon az utolsó térítő körútján, amely Dél- és Észak-Görögországon (Korintus, Filippi) át, ill. Kisázsianak a Földközi-tenger felé eső partja mentén (Troász) vezet. A beszédet azért tartja Milétoszban, mert Efezusban, ahol bizonyos ideig valószínűleg fogságba is vetették, attól tartott, hogy merénylet készül ellene.

Folytatás: A perikópát követő 21 – 26. fejezetben Lukács arról számol be, hogyan folyt le a hajóút Cezáreába, majd onnan Jeruzsálembe, hogyan börtönözték be az őrség katonái, valamint több más alkalomról, amikor mint Jézus tanúját „kiszolgáltatva a zsinagógáknak és börtönbe vetve, királyok és helytartók elé hurcolva” (Lk 21.12) hogyan nyílt alkalma a nagytanács, Félix római helytartó és Agrippa király előtt Jézus tanújaként megjelennie.

ApCsel 20,17 – 38:

¹⁷(Pál) Milétusból üzent Efezusba, és magához kérte az egyház presbitereit. ¹⁸Amikor megérkeztek, így szólt hozzájuk: Tudjátok, hogy Ázsiába jöve telem első napjától kezdve minden időmet köztetek töltöttem, ¹⁹és szolgáltam az Úrnak, teljes alázatosságban, mindenfelől szorongattatva, a szomorúságok és megpróbáltatások közepette is, amik a zsidók áskálódásai folytán jutottak osztályrészemül. ²⁰Nem tagadtam meg tőletek semmit, ami javatokra szolgálhatott: prédikáltam nektek, és tanítottalak benneteket, nyilvánosan és magánházaknál. ²¹Zsidóknak és görögöknek egyaránt hirdettem, hogy térjenek meg az Istenhez, és higgyenek Urunkban, Jézusban. ²²Most belsőleg indítatva Jeruzsálembe megyek. Nem tudom, mi lesz ott velem, ²³csak azt adta tudtomra a Szentlélek városról városra, hogy bilincs és megpróbáltatás vár rám. ²⁴De mit sem aggodom: kevésbe veszem életemet, csakhogy végigfussam pályámat, és teljesítsem a feladatot, amelyet Urunk Jézus bízott rám, vagyis hogy tanúságot tegyek az Isten kegyelmét hirdető evangéliumról. ²⁵És tudom azt is, hogy közületek, akik közt hirdettem az Isten országát, nem lát többé senki. ²⁶Ezért most ünnepélyesen kijelentem: nem szárad rajtam senkinek a vére. ²⁷Mert nem riadtam vissza semmitől, hogy az Isten akaratát teljes egészében fel ne tárjam előttetek. ²⁸Vigyázzatok magatokra és az egész nyájra. Azért rendelt benneteket a Szentlélek az élére előljáróul, hogy igazgassátok az Isten egyházát, amelyet a tulajdon vére árán szerzett meg magának. ²⁹Tudom, hogy ha eltávozom, ragadozó farkasok törnek rátok, s nem kímélik a nyáját. ³⁰Közületek is akadnak

majd olyanok, akik rajta lesznek, hogy álnok szóval maguk mellé állítsák a tanítványokat. ³¹Ezért legyetek éberek, és véssétek jól emlékezetetekbe, hogy három éven át éjjel-nappal szünet nélkül, könnyek közt figyelmeztettem mindegyiketeket. ³²Most pedig az Istennek és kegyelme szavának ajánllak benneteket. Neki hatalma van rá, hogy fölépítse művét, és megadja nektek az összes szenttel közös örökséget. ³³Senki ezüstjét, aranyát vagy ruháját nem kívántam. ³⁴Jól tudjátok, hogy amire magamnak és társaimnak szükségünk volt, a kezem munkájával szereztem meg. ³⁵Minden tekintetben példát adtam nektek, hogyan kell dolgozni, s a gyengéknek támaszokra lenni, Urunk Jézus szavaira emlékezve: Nagyobb boldogság adni, mint kapni. ³⁶Szavai befejeztével letérdelt, és imádkozott velük. ³⁷Nagy sírásba törtek ki mindnyájan, Pál nyakába borultak, és összecsókolták. ³⁸Leginkább az a mondas fájt nekik, hogy nem látják többé viszont. Aztán kikísérték a hajóhoz.

Magyarázat:

Milétusz: Parti város, 50 km-re délre Efezustól. Manapság a hajózás visszaesése és abbamaradása miatt már csak jelentéktelen kisváros. Pál először a múltra tér ki (18–21).

Alázatosság, szomorúságok, könnyek, zsidók: Az efezusi térítő munka nehéz, sőt sokszor alig megoldható volt.

Megtérés Istenhez és az Úr Jézusban való hit: Találón foglalja szavakban Pál igehirdetését, amely így összhangban áll Jézus evangéliumával és az őgyház hitvallásával.

A beszéd 2. része (2–24. vers) a jelenről szól: Pál azonosul Jézussal, aki éppúgy kényszerítve érezte magát, hogy Jeruzsálembe menjen, s ott életét beteljesítse. (A Lukács evangéliumban és az Apostolok Cselekedeteiben ebben az összefüggésben 42-szer szerepel mind Jézusra, mind Pálra vonatkozóan a *kell* szó, amely Isten akaratát fejezi ki.)

A beszéd 3. részét (25–31. vers) Pál a jövőnek szenteli, s ebben különösen fölhívja a figyelmet a tévtanok veszélyére, amelyeket idegen prédikátorok vagy a közösség tagjai terjesztenek (29. és 30. vers).

Isten akaratát t e l j e s e g é s z é b e n: Mivel Pál *minden* lényegeset meghirdetett, minden más üzenet, amely az övétől eltér, csak tévtanítás lehet.

Elöljárók: Szó szerint „felügyelők”, (a későbbi nyelvhasználatban „püspökök”); a presbiterek (= szeniorok) közt monarchikus előljárót Lukács még nem ismer.

Könnyek között – mindegyiketeket: Pál itt (főleg talán a „problémás” esetekben) egyéni beszélgetésekre épülő hathatósabb lelkipásztori gondozásra utal.

A 32–35. versek képezik a beszéd befejezését. Pál nem állít utódot a maga helyére, hanem Istenre bizza művét: utolsó szava nem is a saját, hanem az Úr Jézus szava.

Jobb adni, mint kapni: Mivel a Lukács-evangélium olvasói nem ismerik ezt a mondatot (amely egyébként másutt sem fordul elő az Újszövetségben), azért Pál szükségképpen úgy áll előttünk, mint aki egész sajátosan hűséges őre Jézus szavainak.

Teológiai mondanivaló:

Lukács Pált búcsúvételénél mint jól képzett hittérítőt és közösségvezetőt állítja elénk. Ez följosítja bennünket arra, hogy kijelentéseit általánosítsuk és jelen viszonyainkra alkalmazzuk.

- Pál példakép sok pap, lekipásztor, sőt bárki más számára is, aki az Evangélium érdekében másokért fáradozik: ha feladatuk befejeződött, tovább kell indulniuk. Ez a gyakori búcsúvétel ugyan fájdalmas, de a Jézusra való emlékezés és a sorában való osztozás tartalmat adhat neki.
- Nemcsak az tartozik a lekipásztorkodás feladatai közé, hogy nagy általánosságban hirdessük az igét, hanem az is, hogy személy szerint mindent megtegyünk az egyes emberek szükségének kielégítésére.
- Az igehirdetőnek *állandóan* vitában kell állnia a hit elleni támadásokkal: az egyház története során sohasem szűnt meg a hamis tanítások veszélye (még ha változnak is a módszerek, ahogyan néven nevezik őket, és küzdenek ellenük).

Javaslatok a munkához:

Előkészítés: A vezető bemutat egy-két éneket, slágert vagy áriát (elég az is, ha csak fölolvassa szövegüket), amelyben búcsúzásról van szó. A beszélgetést aztán ilyen kérdéssel indíthatja meg: Mi a hozzáállása a (zene)szerzőnek a búcsúzás témájához? Hogyan viseli el a fájdalmat? Mivel akar vígasztal(ód)ni?

Földolgozás: Kérdések a szövegre vonatkozóan:

- Hogyan tagolható a szöveg? Mi az egyes szakaszok tartalma?
- Milyen feladatai vannak annak a közösségi vezetőnek, aki Pált tekinti példaképének?
- Honnan származnak a tévtanítások? Mi biztosíthatta régen egy-egy eretnecség fennmaradását?

Hasonlítsuk össze Pál búcsúbeszédét Jézusnak az utolsó vacsorán mondott szavaival, pl. Lk 22,14,38 vagy más szempontok szerint: Jn 17.

Vessük egybe Pál búcsúbeszédét Szókratészével (lásd a következő „Elmélyülésre szolgáló szöveg”-ben).

Alkalmazás: Személyes megfontolás: Mikor kell(ett) búcsút vennem? Végérvényes(volt)-e az elválás? Hogyan visel(t)em?

Fogalmazzuk meg (írásban) életünk lényeges ügyeit, és beszéljük meg azokat hozzátartozóinkkal.

Elmélyülésre szolgáló szöveg:

Ám nektek, bíráim, minden bizonynyal szintén szembe kell néznetek a halállal, s ezt az egy igazságot át kell gondolnotok: jó ember számára baj nem létezik sem az életben, sem a halálban, s az istenek nem hagyják figyelmen kívül tetteit. És így most ez az én sorsom sem véletlenül teljesedik be, hanem világos előttem: így volt jobb számomra, hogy halálba hanyatlom, és az élet nyugtalanságától megszabadulok...

Most azonban már itt az idő, hogy eltávozzam közületek; meghaljak, hogy ti éljetek. Ám hogy a jobbik végzetnek ki megy elébe, azt Istenen kívül senki sem tudja.

Ének:

Kiegészítések / Észrevételek:

This image shows a single sheet of white paper with horizontal blue or grey ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There is no handwriting or other markings on the paper.

Utazás Rómába és hajótörés

(A liturgiában nem szerepel.)

Célkitűzés és indítás:

Veszélyben, főleg életveszélyben, bizalommal várjunk Istentől segítséget. A veszélyeztetettséget tekintjük úgy, mint az egyház/a kereszténység építőelemét.

Szövegösszefüggés és szöveg:

A római hatóságok előtt folyó peres eljárás során, amelyet a zsidók Pál ellen indítottak, ő — merényletől tartva — mint római polgár, a neki kijáró jognak megfelelően, a császárhoz fellebbez; a függőben lévő eljárásba senki más nem hozhatott többé döntést, még úgy sem, hogy Pált fölmenthesse; a császár (törvényszéke) elé kellett állnia. Az útvonalat követhetjük földközi-tengeri térképekről, amelyek bármely újszövetségi szentírásban megtalálhatók.

ApCsel 27,1 — 13:

¹Amikor meghozták a döntést, hogy hajón Itáliába visznek minket, Pált több más fogollyal együtt átadták az Augusztaszászlóalj Juliusz nevű századosának.

²Egy adramitténi hajóra szálltunk föl, amely az ázsiai kikötők felé tartott, és kifutottunk a tengerre. A tesszalonikai macedón Arisztarchusz is velünk tartott.

³Másnap Szidónba érkeztünk. Juliusz emberségesen bánt Pállal, megengedte, hogy meglátogassa barátait, és hogy azok gondoskodjanak róla. ⁴Innét továbbindultunk, és az ellenszél miatt Ciprusz alatt hajóztunk, ⁵majd a kilikiai és a pamfiliai tengeren át a liciai Mirába érkeztünk. ⁶A százados talált ott egy alexandriai hajót, amely Itáliába készült, arra szállított át minket. ⁷Hajónk napokon át lassan haladt, s csak nagy nehezen jutottunk el Knidoszig. A szél miatt nem lehetett kikötni, ezért Szalmóne-foknál Kréta alá hajóztunk. ⁸Csak nagy ügyelbajjal tudtunk a partnál elhaladni, végül a Jókikötőnek nevezett helyhez értünk. Ehhez közel esik Laszája városa.

⁹Az idő igen eljárt, a hajózás már nem volt biztonságos, hisz már a böjt ideje is elmúlt. Pál figyelmeztette őket: ¹⁰Emberek, úgy látom, hogy a hajózás nemcsak a rakományra és a hajóra, hanem az életünkre is veszélyessé kezd válni. ¹¹A százados azonban inkább bízott a kormányosban és a hajótulajdonosban, mint Pál szavaiban. ¹²A kikötő nem volt alkalmas a telelésre, ezért a többség abban állapodott meg, hogy elhajóznak onnét, és ha csak lehetséges, egy krétai kikötőbe, Főnixbe futnak be, és ott töltik a telet. Ez a kikötő védelmet nyújt a délnyugati és az északnyugati szél ellen. ¹³Gyenge déli szél fújt, ezért azt gondolták, hogy kitarthatnak szándékuk mellett. Fölvonták hát a vitorlát, és Kréta partjai mentén tovább indultak.

A 14-26. versek veszélyes viharról szólnak, amelyet csak Pál nem tart életveszélyesnek. Vigasztalja sorstársait, bár előre látja, hogy a hajó el fog süllyedni.

ApCsel 27,27 – 36:

²⁷Már a tizennegyedik éjszaka szakadt ránk azóta, hogy az Adriai-tengeren hánnyódtunk, amikor éjfél tájban a hajósok azt kezdték sejteni, hogy szárazföldre közelünk. ²⁸Mérőönt bocsátottak le, s húsz ölet mértek. Kisvártatva ismét le-bocsátották a mérőönt, s most tizenötöt mutatott. ²⁹Féltek, hogy sziklazátonyba ütközünk, le-bocsátottak hát négy vasmacskát a hajó faráról, s alig várták, hogy megvirradjon. ³⁰Virradatkor a hajósok el akartak a hajóról menekülni, ezért le-bocsátották a tengerre a mentőcsónakot, azzal az ürüggyel, hogy a hajó orráról le akarják eresztetni a vasmacskát. ³¹Pál odaszólt a századosnak és a katonáknak: Ha ezek nem maradnak a hajón, nem menekülhetnek meg. ³²Erre a katonák elvágták a mentőcsónak kötelékét s engedték, hogy kiessék. ³³Amikor virradni kezdett, Pál mindnyájukat kérte, hogy vegyenek magukhoz valami táplálékot: Ma már tizennegyedik napja, hogy nem ettetek, s nem vettetek magatokhoz semmit. ³⁴Ezért nagyon kérlek benneteket, vegyetek magatokhoz valami táplálékot, javatokra szolgál. Senkinek még a haja szála sem görbül meg. ³⁵Aztán kezébe vette a kenyeret, hálát adott az Istennek mindannyiuk szeme láttára, megtörte, és hozzáfogott enni. ³⁶Erre mindnyájan megnyugodtak, s szintén vettek magukhoz ételt.

Hajnalba látják, hogy megmenekültek (39–44). Málta szigetén töltik a telet, ahol partra vetődtek (28,1–10), és tavasszal Róma felé indulnak tovább (28,11–15).

Magyarázat:

Visznek minket: Ősidők óta föltételezik, hogy e mögött a többszám első személy mögött az Apostolok Cselekedeteinek szerzője rejtőzik. Mivel Pál és Lukács viszonyát az előzőekben (l.: 3–5. o.) már bővebben megtárgyaltuk, most mindjárt az itteni szakaszok sajátosságaira fordíthatjuk figyelmünket. Alaposabb vizsgálat alapján kiderül, hogy a többszám első személyben elbeszélt történetek („mi”-részek) pusztán egy földközi-tengeri utazás állomásait adják. Sehol sem találhatók benne Pálra vonatkozó lényeges kijelentések. Azért az is lehetséges lenne, hogy ez a rész valamilyen hajónaplóból való, amelyet Lukács beleszólt művébe, hogy tanúsítsa, résztvevett az apostol tengeri útján, s ezzel olvasói számára is lehetővé tegye, hogy kitartson az apostol mellett minden veszély közepette (amelyek közé az ókorban egy tengeri utazás is odatartozott). Az, hogy Lukács sok kifejezéssel rendelkezik a tengerésznyelvből, magas képzettségét bizonyítja. (A szerző föltételezései. *A kiadó megj.*)

Hajó: A hajó hazai kikötője Adramitté volt, Trójától délre. — Az ókori hajók nem ritkán evezős- és vitorlásbárka kombinációi voltak, mivel még nem tudtak ellenszélben vitorlázni; ez a fogoly római útján is jelentős tényezővé vált. A hajók legfeljebb 50 m hosszúak voltak, és a legénységgel együtt (kormányos, matrózok, gályarabok) legfeljebb 600 személyt voltak képesek szállítani. Naponta — kedvező föltételek között — 100 km-nyi utat tudtak megtenni.

A böjt: Alkalmasint a zsidók hosszúnapi böjtjéről van szó, amelyet októberben tartanak.

Pál figyelmeztette őket: Nem volt járatos sem a tengeri utazásban, sem az időjárás előrejelzésében: előérzete Istentől volt. (Pál utazott máskor is hajón, vö. ApCsel 13,13. *A kiadó megj.*)

20 öl: kb. 37 m. Mivel röviddel ezután másodszor már csak 27 m-t mérnek, közel a part, és nagy a veszély, hogy zátonyra futnak.

Nem menekülhettek meg: Pál embertársai őrzője és megmentője. Az Apostolok Cselekedetei ezzel Jézus megváltó művére emlékezteti olvasóját: „Aki segítségül hívja az Úr nevét, üdvözül” (Joel prófétát idézi Péter: ApCsel 2,21).

Tizennegyedik napja: Az utasok valószínűleg már ilyen hosszú idő óta nem vettek magukhoz meleg edelt.

Még a haja szála sem: Idézet Jézustól Lk 12,7-ből.

Megtörte a kenyeret: Bár a kifejezés az utolsó vacsorára emlékeztet, itt nem kell éppen az Eucharisztia megünneplésére gondolnunk, hanem csak a zsidó-keresztény asztali áldásra. Pál már ezzel az egyszerű mozdulattal és szóval is bátorítani tudott mindenkit.

Teológiai mondanivaló:

Lukács — miután eddig már beszámolt Pálnak zsidók és főleg pogányok előtt tartott sikeres prédikációiról — most úgy mutatja be az apostolt, mint aki életmentő a halálos veszedelemben, pedig közben ő maga is fogoly. A jelenre vonatkozóan — teljes elővigyázatosság mellett — két igazságot szűrhetünk le ebből:

- Sok olyan helyzetben, amely egészen súlyos veszedelmet jelent számunkra, Istentől — és csak tőle! — várhatunk megmentést, s azt meg is kapjuk. (A tenger az ókori ember számára a halál jelképe volt.)
- Az egyházat Pál hajójához hasonlíthatjuk. Szintén az emberek életét szolgálja: „legénysége” és „utasai” akkor is megmenekülnek, ha a hajó megfeneklik — a hajó maga nem öncél...

Javaslatok a munkához:

Előkészítés: A harmincéves háborúban, amelyben a hajózásnak is fontos szerepe volt, építették Svédországban a „Wasa” nevű az (akkori) modern technika minden finomságával felszerelt hadihajót, amelyről úgy vélték, minden más tengerészeti be rendezést toronymagasan fölülmúl. Mégis vízrebocsátásakor azonnal fölborult, és elsüllyedt a stockholmi kikötőben, ahol ma a múzeumban lehet megtekinteni. Milyen tanulságot vonhatunk le ebből?

Földolgozás: Kövessük végig az utazás állomásait a Földközi-tenger térképe alapján. Vegyük végig külön-külön a „mi-részeket” (a többesszám első személyében elbeszélt történeteket) és az egyéb részleteket, ahol Pálé a főszerep. Milyen kép alakulna ki bennünk, ha tudnánk, hogy ezek a részek egymástól függetlenül íródtak meg? Írjuk le Pál viselkedését, szembeállítva azzal, ahogy az emberek utazás közben a hajó fedélzetén általában viselkedni szoktak.

Alkalmazás: metafora-gyakorlat:

„Életem tengeri viharhoz hasonlít, mert...” „Az egyház olyan, mint egy hajó, amely...” „Életemnek ez és ez az eseménye hajótöréshez volt hasonló, mert...” „Megláttam a partot, amikor...” „Életem hajózáshoz hasonló, amelynek során...”

Elmélkedésre szolgáló szöveg:

Az olvasó jól emlékszik, hogyan csillapította le Jézus a háborgó tengert (Lk 8, 22–25). Ez a szöveg — esetleg képelmélkedéssel egybekötve — ezért igen alkalmas a jelzett gondolatok továbbszövésére.

Imádság/Ének:

91. zsoltár. SZVU 265., 305. ének. Daloljunk az Úrnak: 11., 68., 80., 110. ének.

Célnál: egy utazás vége és kezdete

ApCsel 28,23–31

Pál Rómában

(A liturgiában: olvasmány pünkösd szombatjának reggelén.)

Célkitűzés és indítás:

Ismerjük föl, hogy a kereszténység története a legjobb bizonyíték igaza mellett.

Szövegösszefüggés és szöveg:

Előzmény: Máltában Pál két ízben is csodatevőként lép föl. Ahogy megérkezik Rómába (valószínűleg 58 tavaszán), „testvérei” üdvözlik, a vizsgálati fogság tartamára bérletet utalnak ki neki, ahol olyan zsidóknak, akik egyébként tíz évvel azelőtt ki voltak utasítva Rómából (ApCsel 18,2), beszédet tart, és megfelel nekik a kereszténység kérdéseiről.

Lukács feltételezhetően tudott Pálnak Néró császár uralkodása alatt bekövetkezett vértanúhaláláról (vö. ApCsel 20,25 sajátos megfogalmazásával). Erről azonban nem akart írni, mert egyrészt már Istvánt is úgy mutatta be, mint keresztény példaképet, aki úgy halt meg, mint Mestere, másrészt szeretne volna a kortárs keresztényeket megkímélni a vértanúságtól; ezért is tesz kísérletet egész művében arra, hogy kimutassa: a kereszténység nem államellenes.

Evangéliuma és az Apostolok Cselekedeteinek megírása után Lukács egyáltalán nem tervezett harmadik kötetet. Ez nagyon jól kivehető ebből a szövegből, amely harmonikusan zárja le az egész művet:

- Az eredeti szövegben így hangzik a végső szó: Pál akadálytalanul hirdeti az Evangéliumot — célját elérte.
- A római tartózkodással lezárul a veszélyekkel teli hajóút;
- Megvalósul Pál térítő útjainak végső és legfőbb célja (vö. ApCsel 19,21; 23,11 és Róm 1,15);
- Beteljesül az a küldetés, amelyet Jézus az Apostolok Cselekedetei könyv elején ad tanítványainak (1,8: „...a Föld határáig”), és
- Az egész lukácsi mű Jézus programjának megfelelően fejeződik be, vö. Lk 4,43: „A többi városban is hirdetni kell Isten országának Örömhírét”.

ApCsel 28,23–31:

²³Megállapodtak vele egy napban, s igen sokan elmentek hozzá a szállására. Reggeltől estig meggyőző erővel bizonyította nekik az Isten országát, és igyekezett őket Mózes törvénye és a próféták alapján megnyerni Jézusnak. ²⁴Némelyek hittek szavainak, mások nem hittek. ²⁵Mivel egymás közt nem értettek egyet, szétszóztak. Pál ezt olvasta rájuk: Jól beszélt a Szentlélek Izajás próféta által atyáitokhoz, ²⁶amikor ezt mondta:

*Menj el ahhoz a néphez, és így beszélj:
Hallván halljátok, de nem értitek,
nézván nézitek, de nem látjátok*

²⁷mert megkérgesedett ennek a népnek a szíve.

*Fülükre nagyot hallanak,
szemüket behunyják,
nehogy lássanak a szemükkel,
halljanak a fülükkel
értsenek a szívükkel, és megtérjenek,
hogy meggyógyítsam őket.*

²⁷Tudjátok hát meg, hogy Isten üdvössége a pogányoknak jut majd osztályrészszerű. Ők meghallgatják (²⁹).

³⁰Két álló esztendeig ott maradt bérbe vett szállásán, s fogadott mindenkit, aki csak fölkereste. ³¹Hirdette az Isten országát, és bátran és akadálytalanul tanított Urunkról, Jézus Krisztusról.

Magyarázat:

Mózes törvénye és a próféták: Pál ugyanazt az egzegétikai ill. katekétikai módszert alkalmazza, mint a Feltámadott az emmauszi tanítványok esetében.

Izajás 6,9 k: Pál idézi a prófétát, hogy rámutasson: már több mint 800 évvel előtte is süketek és vakok voltak Isten szavával szemben. Ez megmagyarázza azt is, miért vetik el ugyanígy Jézus üzenetét, Isten végérvényes szavát (vö. Lk 8,10).

Két álló esztendeig: Ellátogatott-e Pál ezután Spanyolországba vagy újból a Földközi-tenger keleti vidékeire, vagy elítélték és kivégezték, ez — csupán az Újszövetséget véve alapul —, nem derül ki.

A 29. vers a legtöbb kéziratban nem szerepel.

Teológiai mondanivaló:

A perikópa képet ad arról, hogyan viszi diadalra Pál a keresztény igehirdetést. Bár utazása végén tulajdonképpen politikai fogoly, most kezdődik az egyháztörténelem egyik fontos fejezete: a pogányok evangélizálása.

Általánosítva ez a szöveg mondanivalója:

- A keresztény ember elkötelezettsége a világban mindenkor adott körülményeknek megfelelően sohasem ér véget: minden elért cél egyben kiindulópont az újabb erőbevetésre.
- Fáradozásainkat sohasem koronázza teljes siker, mivel mindig meg kell tapasztalnunk, hogy elutasításra bukkanunk.
- Az igazi siker nem társadalmi vagy hatalmi pozíció elérése, nem fejezhető ki statisztikai adatokban; valójában nem más, mint az Isten országáért vállalt erőfeszítés.

Javaslatok a munkához:

A szöveg valószínűleg nemcsak ahhoz nyújt anyagot, hogy földolgozásával bibliaórát tartsunk meg, hanem függelékül vagy lezárásul is szolgálhat az előző fejezetek bármelyikéhez. Ha önmagában vesszük, esetleg plébániai (-közi) vallásos rendezvények bevezetőjéül is felhasználható.

Indítás: Gyűjtsünk negatív véleményeket az egyházzól; egészítsük ki azokat az egyháztörténelemből vett sötét pontokkal, amelyek éppen eszünkbe jutnak.

Vizsgáljuk meg, mik válthatták ki ezeket a kifogásokat.

Földolgozás: Mitől függ a keresztény prédikáció sikere vagy kudarca? Mi lehet az esélye és veszélye?

Alkalmazás: Milyen akadályokkal kell számolnia a keresztény igehirdetésnek saját híveinél és az egyházon kívül, illetve az egyházzal szembenálló kortársainknál?

Elmélyülésre szolgáló szöveg:

Hogyan szerezhethünk munkatársakat Isten országa számára? Meg kell mutatnunk nekik, hogy szükségük van Isten országára. És azt az utat, amelyet követve gyakorlatilag kielégíthetik ezt az igényt. Egyszóval: előttük kell járnunk. Hogyan szerezhethünk munkatársakat Isten országa számára? Meg kell nekik mutatnunk, hogyan juthatnak el ők maguk Isten megtapasztalására, Isten közelségére, a vele való kapcsolatra, örömrre, erőre, bölcsességre és belátásra, hitre és szeretetre. Isten országának csak úgy toborozhatunk újabb munkatársakat, ha lehetővé tesszük ezeknek az embereknek, hogy belsőleg szilárdak, erősek és vidámak legyenek. Csak ha elvezetjük őket erre az Istennel való kapcsolatra, akkor fogja Isten maga is hívni, vezetni és erősíteni őket, akkor lesznek és maradnak majd valóban tartósan „munkatársak Isten országában”.

König biboros

Nem elég a célt látni;
járható útja kell!
Nem elég útra lelni,
az úton menni kell!
Egyedül is! Elsőnek,
elől indulni el!
Nem elég elindulni,
de mást is hívni kell!
S csak az hívjon magával,
aki vezetni mer!

Váci Mihály

Imádság / Ének:

Imádságok: Hetényi Varga Károly: Beszélgetés a Mesterrel, Imák és elmélkedések: 269-276. old.: „Nagy feladatokra készen”. SZVU 276.: Te Deum, 159. ének.

Kiegészítések / Észrevételek:

Összefoglalás és ismételés

kérdés-felelet formájában

E kérdések arra szolgálnak, hogy a résztvevőket az egyes szentírási részek figyelme-
sebb olvasására ösztökéljék. Könnyen megválaszolhatók a szövegből, olykor a hozzá
fűzött magyarázatokból. Magától értetődő, hogy a feleletek a külsőleg is ellenőrizhe-
tő adatok anyagára és nem a szentírási rész központi mondanivalóira vonatkoznak.

- 1a Hogy hívják Pált zsidó nevén, és mit jelent ez a név magyarul?
- b Mi a város neve, amelynek közelében Lukács szerint Saul megtérése történt, és hogy hívják a férfit, aki megkeresztelte őt?
- c Kivülálló milyen megfigyelhető jelenségekről ismerhette föl Lukács szerint azt, hogy valami különleges esemény történik?
- 2a Nevezzünk meg két azonos nevű várost (egyik Szíriában, a másik Pizidiában van).
- b Ki válik el Pamfiliában Páltól és Barnabástól?
- c Melyik zsoltárban olvassuk: „Fiam vagy te, ma szültelek”?
- 3a Készítsünk listát az apostoli zsinat szónokairól!
- b Hol tartották az apostolok a zsinatot?
- c Mi a küldöttek neve, akik az apostoli zsinat döntéseit közlik a pogányokkal?
- 4a Mennyi ideig tartott az út Pál idejében Tesszalonikától Bereáig?
- b Milyen iratokban néztek utána a zsidók Bereában, hogy Pál beszéde igaz-e?
- c Nevezzünk meg egy csoportot a zsidókon kívül, akik Pál igehirdetésére azzal vá-
lasztak, hogy tettek valamit.
- 5a Nevezzünk meg két görögországi filozófiai iskolát az Újszövetség idejéből.
- b Magyarázzuk meg az „Areopágusz” jelentését.
- c Nevezzünk meg egy athénit, aki csatlakozott Pálhoz.
- 6a Milyen rangjuk volt a római tartomány helytartóinak, s meddig tartott hivatali idejük?
- b Melyik évre tehetjük Pál korintusi tartózkodását?
- c Hogy hívták a zsinagóga elöljáróját Korintusban?
- 7a Mi volt a termékenység istennőjének a neve, akit Efezusban tiszteltek?
- b Hogy hívták az efezusi kereskedőszakma tekintélyes felelőst?
- c Hová utazik Pál efezusi tartózkodása után?
- 8a „Püspökökhöz” szólott-e Pál efezusi búcsúbeszédében?
- b Hol tartja Pál ezt a beszédét Efezusban, s miért éppen ott?
- c Mi szomorítja meg különösen hallgatóit?
- 9a Kréta melyik helységeit említi az Apostolok Cselekedete a tengeri út leírása so-
rán?
- b Mennyi ideig tartott a tengeri vihar, amely közben senkinek sem volt kedve ét-
kezni?
- c Jézusnak mely szavaira emlékeztet Pál abban a beszédében, amelyben utastár-
sait bátorítja?
- 10a Mennyi ideig kell Pálnak Rómában a tárgyalásra várnia?
- b Az Ószövetségnek mely könyveiből bizonyítja Pál, hogy Jézus a Messiás, s kit
idéz szó szerint?
- c A lukácsi mű melyik részét zárja ez a szentírási szakasz?

Irodalom

1. Német nyelvű irodalom

(Kiegészítésként előző füzetünk, „Az egyház kezdetei” c. mű *Irodalom* jegyzékéhez)

Bornkamm, G.: Paulus, Stuttgart, 1977³

Burchard, Ch.: Der dreizehnte Zeuge, Göttingen, 1970

Conzelmann, H.: Geschichte des Urchristentums (NTD Ergänzungsreihe 5). Göttingen, 1976³, 63–92.

Conzelmann, H.: Theologie als Schriftauslegung, München, 1974, 91-105.

Delling, G.: Das letzte Wort der Apostelgeschichte, Novum Testamentum 15 (1973), 193–204.

Haenchen, E.: Gott und Mensch, Tübingen, 1965, 227–264.

Knoch, O.: Begegnung wird Zeugnis (Biblische Basisbücher 6), Stuttgart, 1980, 102–107

Kremer, J.: Einführung in die Problematik heutiger Acta-Forschung anhand von Apg 17,10–12, Les Actes des Apôtres, Löwen, 1979, 11–20.

Kümmel, W. G.: Die älteste Form des Aposteldekrets (Heilsgeschehen und Geschichte 1. Marburg, 1965, 278–288)

Löning, K.: Die Saulustradition der Apostelgeschichte, Münster, 1973.

Michel, H. J.: Die Abschiedsrede des Paulus an die Kirche, Apg 20,17–38, München, 1973.

Plümacher, E.: Wirklichkeitserfahrung und Geschichtsschreibung bei Lukas, Zeitschrift für Neutestamentliche Wissenschaft 68 (1977), 2–22.

Tresmontant, C.: Paulus, Rowolt, 1959.

Weiser, A.: Die Apostelgeschichte, Kapitel 1–12 (Ökumenischer Taschenbuchkommentar zum Neuen Testament 5,1), Würzburg, 1980.

Wiater, W.: Wege zur Apostelgeschichte, Düsseldorf, 1974.

Wilckens, U.: Die Missionsreden der Apostelgeschichte, Neunkirchen, 1974³.

Wilckens, U.: Lukas und Paulus (Rechtfertigung und Freiheit), Neunkirchen, 1974, 171–201.

2. Idézett szövegek lelőhelyei:

Dr. Bánk J.: Szentségimádás, Ecclesia, Bp., 1981.

Carretto, C.: Városodban pusztai magányod, Indítások a szemlélődő imára, OMC, Bécs, 1981.

Guardini, R.: Der Tod des Sokrates, München, 1966, 75.

Hetényi Varga K.: Beszélgetés a Mesterrel, Imák és elmélkedések, Szt. István Társulat, Bp., 1982.

Kaspar, P. P.: Glaube auf eigene Gefahr, Graz, 1974, 21.,75.

Kremer, J.: Hogyan olvassuk a Szentírást? Útmutatás a Szentírás helyes megértéséhez, OMC, Bécs, 1974.

König Kard., F.: Die Zeichen Gottes, Graz, 1973, 61.

Lasch, N. und andere: Nennt euch nicht Meister, Graz, 1968,167.

Dr. Maklári L.: Daloljunk az Úrnak! Vallásos tárgyú dalok gyűjteménye, OMC, Bécs, 1983²

Nietzsche, F.: Werke II. (hg. von *Schlechta, K.*), München, 1954–1965,28.

Ókeresztény atyák (Szerk.: *Vanyó László*) 3. k., Apostoli atyák, Bp. Sz.I.T. 1980.

3. Magyar nyelvű irodalom:

(A teljesség igénye és a folyóiratok cikkeinek felsorolása nélkül.)

Gál F.: Az Apostolok Cselekedeteinek olvasása, Szt. István Társulat, Budapest, 1982

Gyürki L.: Szent Pál apostol útjain, Ecclesia, Budapest, 1978.

Holzner J.: Szent Pál, Az Apostol élete és levelei, Sz.I.T., Bp., 1982.

Szunyogh X. F.: Szent Péter Krisztus Sziklája, Korda, Bp., 1941.

Szunyogh, X. F.: Szent Pál Cselekedetei (Krisztus Szikrája), I-II, Korda, Bp., 1944.

Vö. Egger, W.: Bevezetés az Újszövetségbe, Egyben bepillantás teológiájába, OMC, Bécs, 1981: c. könyvben „Irodalmi utalások” alatt (25-27. és 104. o.) felsorolt magyar nyelvű biblikus művek.

„Munkafüzetek a Bibliához”

1. Egger, W.: Jézus programja. Munkafüzet a Lukács-evangéliumhoz
Bécs, 1979, 36 o.
2. Egger, W.: Egy a ti tanítótok. Munkafüzet a Máté-evangéliumhoz
Bécs, 1980, 32 o.
3. Egger, W.: Krisztus követése hitben. Munkafüzet a Márk-evangéliumhoz
Bécs, 1981, 36 o.
4. Geiger, G.: Az egyház kezdetei. Munkafüzet az ApCsel első részéhez
Bécs, 1982, 47 o.
5. Geiger, G.: Vándorúton járó egyház. Munkafüzet az ApCsel második részéhez
Bécs, 1983, 48 o.

KIADVÁNYAINK BÉCSBEN KAPHATÓK:

Herder & Co., Wien I., Wollzeile 33.

Magyar Könyvüzlet (Libro-Disco) Wien I., Domgasse 8.

KÜLFÖLDÖN BÁRMELYIK KÖNYVKERESKEDÉSBEN

megrendelhetők *főbizományosunk* címe megadásával:

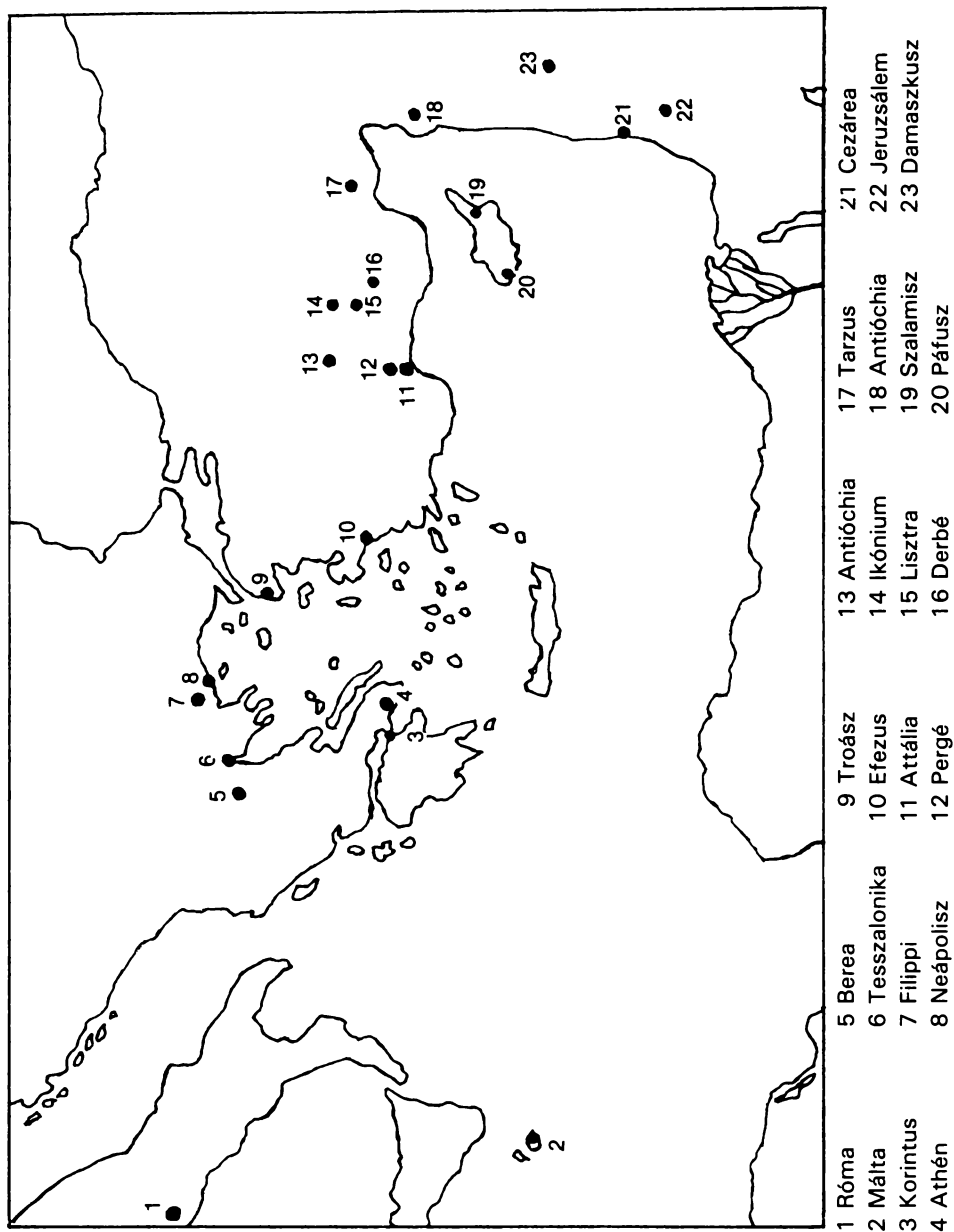
Auslieferung HEROLD, A – 1081 Wien, Postfach 321.

(Magyarországról küldött megrendeléseket nem teljesíthet!)

A KIADÓ CÍME:

OMC Verlag, A – 1090 Wien, Boltzmanngasse 14.

Pál apostol útjai

Mi e munkafüzet célja?

„Az öröm és a reménység, a bánat és a szorongás” (II. Vatikáni zsinat) nemcsak a mai ember alapvető élménye. Ez a munkafüzet Lukács munkája, az Apostolok Cselekedetei nyomán részleteket emel ki Pál apostol életéből és működéséből, s ezzel bátorítani akar, hogy olyan emberi helyzetekben, mint például

sikertelenség és siker
kritika és ötletgazdagság
összeütközés és egyetértés
búcsúzás
a nehézségek legyőzése és
a célkitűzések megvalósítására irányuló törekvés

az ilyen és hasonló helyzeteket ne tekintse senki tisztán személyes — egyéni ügyének, hanem közösségi feladatnak, amelyet néven kell nevezni, meg kell vitatni és meg kell oldani. Ha ez kisebb csoportok, bibliakörök, plébániai közösségek, iskolai osztályok keretében együttesen történik, akkor a résztvevők máris úgy tekinthetik magukat, mint VÁNDORÚTON JÁRÓ EGYHÁZ. Megérezhetik ennek során, hogy szorosan egyek az első keresztényekkel, sőt magával Jézus Krisztussal.

Ennek megfelelően ezt a segédkönyvet mindazoknak ajánljuk, akik közösségben vagy egymagukban, hivatásszerűen vagy magánszorgalomból az Apostolok Cselekedeteivel foglalkoznak. Előzetes egzegétikai szaktudást nem feltételez: az a könyv használatával fokozatosan sajátítható el.